

Dr. sc. Marta Dragičević Prtenjača *

SPOREDNA NOVČANA KAZNA U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU I PRAKSI

- s posebnim osvrtom na njezino izricanje u postupcima koji su vođeni za kazneno djelo primanja mita **

Sporedna novčana kazna dodatna je sankcija s naglašenim punitivnim karakterom te se, unatoč njezinoj podzastupljenosti u hrvatskoj pravnoj literaturi, u posljednjih nekoliko godina zamjećuje porast njezine primjene u praksi hrvatskih sudova, čime je postavljen novi trend. Istraživanjem provedenim analizom podataka Državnog zavoda za statistiku i proučavanjem pravomoćnih presuda koje su donesene u predmetima za kazneno djelo primanja mita koji su se vodili na četiri županijska suda – u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu – u razdoblju od 2009. do 2014. godine željeli su se utvrditi učestalost i kriteriji izricanja sporedne novčane kazne te otkriti razlozi i okolnosti koji su relevantni za njezino izricanje. U radu je zastupljen i komparativni pristup prikazom uređenja zakonodavnih rješenja u Sloveniji i Njemačkoj radi spoznaje načina regulacije (sporedne) novčane kazne, odnosno postojećih modela i sustava njezina izricanja, tj. je li zastupljen klasični model, sustav dani – novčana kazna ili možda neki treći model.

Ključne riječi: novčana kazna, sporedna novčana kazna, pasivno podmićivanje, korupcija

1. UVOD

Proučavanjem određenih predmeta u kojima je bila izrečena sporedna novčana kazna¹ uočeno je da je recentna praksa izricanja sporedne novčane kazne kontroverzna i potiče na promišljanje njezine svrhe i svrhe kažnjavanja uopće, kao i njezine uloge u kaznenom pravu. Međutim unatoč toj činjenici u novije

---

* Dr. sc. Marta Dragičević Prtenjača, docentica na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

** Rad je revidirana, izmijenjena i dopunjena verzija rada napisanog u okviru projekta Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu „Novi hrvatski pravni sustav“ u akademskoj godini 2014./2015.

¹ O tome će više riječi biti u istraživačkom dijelu rada, vidjeti pogl. 4.

vrijeme u hrvatskoj znanstvenoj i stručnoj literaturi o njoj gotovo da se nije pisalo niti su proučavani predmeti u kojima je bila izrečena, kao što nije bila pridavana pozornost okolnostima koje su bile presudne za njezino izricanje. Sporedna novčana kazna privlači pozornost jer se izriče uz već izrečenu kaznu i tako predstavlja dodatnu sankciju, tj. kaznu za počinitelja. Međutim kriteriji za njezinu primjenu i izricanje gotovo uopće nisu određeni niti su jasni. Formalno je način njezina izricanja identičan načinu izricanja novčane kazne kao glavne, ali ostale okolnosti koje su važne za njezino izricanje kao sporedne kazne nisu takoreći uopće definirane. Jedino je jasno i decidirano propisano da se može izreći kao sporedna kazna za kaznena djela počinjena iz koristoljublja. Koristoljublje je poseban motiv počinitelja, koji u suštini jest pohlepa počinitelja, odnosno želja za stjecanjem materijalnih sredstava.

S obzirom na iznesene zanimljivosti, pitanja i uočene nejasnoće željelo se pristupiti obradi te teme kako bi se uvidjelo kada je i u kojim slučajevima te pod kojim okolnostima sporedna novčana kazna bila izricana i koliko se često izriče u praksi hrvatskih sudova. Razradi te tematike pristupilo se kroz prikaz pozitivnopravnog uređenja u hrvatskom kaznenopravnom sustavu, nastavlja se prikazom zakonodavnih rješenja koja postoje u nekim stranim sustavima, provedeno je istraživanje na četiri županijska suda – u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu, odnosno na tzv. USKOK-ovim sudovima – u pravomoćno presuđenim predmetima za kazneno djelo primanja mita te su prikazani i analizirani podaci Državnog zavoda za statistiku. Sukladno tome može se reći da su u istraživanju predmetne tematike korištene normativno-deskriptivna, komparativna i statistička metoda.

2. SPOREDNA NOVČANA KAZNA U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU

Pitanje izricanja sporedne novčane kazne problematiziralo se još pedesetih godina prošlog stoljeća.² U kojim bi se situacijama mogla izreći, pod kojim uvjetima te koja bi bila njezina svrha, tj. što bi se njome željelo postići.³ Danas se sa sigurnošću može tvrditi da je sporedna novčana kazna dodatna kazna na koju se primjenjuju sve odredbe kojima se regulira izricanje novčane kazne, ali do danas kriteriji njezina izricanja nisu jasno definirani Kaznenim zakonom (dalje: KZ).⁴ Kaznenim je zakonom propisano da se novčana kazna može

---

² Zlatarić, Bogdan, Krivični zakonik u praktičnoj primjeni – I svezak – Opći dio, Zagreb, Narodne novine, 1956, str. 126.

³ Pavišić, Berislav i Grozdanić, Velinka, Komentar Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, Rijeka, 1996, str. 106.

⁴ Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15. Regulirana je člankom 42. KZ-a, a u slučaju nemogućnosti njezine naplate i člankom 43. KZ-a.

izreći kao glavna ili sporedna.⁵ I dok su kriteriji za izricanje novčane kazne kao glavne vrlo jasno definirani te je u posebnom dijelu Kaznenog zakona predviđena alternativna mogućnost njezina izricanja s kaznom zatvora za pojedina kaznena djela (uz iznimku kaznenih djela protiv časti i ugleda, kod kojih je novčana kazna propisana kao jedina kazna), uvjeti za izricanje sporedne novčane kazne propisani su tek fakultativnom klauzulom Kaznenog zakona, kojom je previđena mogućnost njezina izricanja za kaznena djela iz koristoljublja, uz postojanje ogromne diskrecijske odluke suda glede njezina izricanja u konkretnom slučaju. Danas usvojeni model izricanja novčane kazne, koji se primjenjuje i na situacije izricanja sporedne novčane kazne, u hrvatskom je kaznenom pravu „dani – novčana kazna“⁶ ili dnevne novčane kazne, koji je prihvaćen i u nekim drugim europskim državama (Sloveniji, Njemačkoj, Austriji),⁷ za razliku od prije postojećeg klasičnog modela, koji podrazumijeva propisivanje novčane kazne u apsolutnim iznosima ili fiksnim iznosima prikazanima u kaznenim okvirima.⁸ Navedeni bi model trebao biti prilagođen svakom počinitelju, prema načelu individualizacije kazne, u smislu da jednako pogađa imućnije i siromašnije počinitelje neovisno o njihovu životnom standardu, jer je novčana kazna „zlo“ za počinitelja koje utječe na financijsku perspektivu počinitelja u obliku smanjenja prihoda kojima raspolaže, što konzekventno utječe na smanjenje životnog standarada počinitelja.⁹

Idejna koncepcija modela „dani – novčana kazna“ jest da novčana kazna predstavlja umnožak broja i visine dnevnih iznosa.¹⁰ Broj dnevnih iznosa¹¹

---

⁵ Čl. 40. st. 2. KZ-a.

⁶ Za više o sustavu dani – novčana kazna vidjeti: Novoselec, Petar, „Sustav dani – novčana kazna i njegova primjena u hrvatskom kaznenom pravu“, Hrvatska pravna revija, lipanj 2005, str. 80-89.

⁷ Kurtović Mišić, Anita; Milivojević, Lana; Strinić, Višnja, „Novosti u propisivanju, izricanju i izvršenju novčane kazne“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 16, broj 2/2009, str. 632, 635, 637, 647.

⁸ *Ibid.*, str. 629.

⁹ Za više vidjeti: Turković, Ksenija; Maršavelski, Aleksandar, „Reforma sustava kazni u novom Kaznenom zakonu“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 19, broj 2/2012, str. 795-817.

¹⁰ Čl. 42. st. 1. i 2. KZ-a.

¹¹ Za više o problematici novčane kazne i ranije njezinu izricanju u dnevnim dohocima vidjeti: Bačić, Franjo, „Marginalije uz novi Kazneni zakon: opći dio“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol 4, broj 2/1997, str. 426, 427; Grozdanić, Velinka, „Sistem sankcija u Nacrtu novog hrvatskog Kaznenog zakonika“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol 1, 1/1994, str. 50-52; Garačić, Ana, „Neki neobjašnjeni pojmovi kao zakonsko obilježje kaznenog djela“, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva – 2005, Inženjerski biro, Zagreb, 2005, str. 187, 188; Maršavelski, Aleksandar, „Neodređene ili određene vrijednosti kao obilježja kaznenih djela i sankcija u kaznenom pravu“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol 16, 1/2009, str. 130-133.

utvrđuje se prema pravilima za odmjerenje kazne s obzirom na stupanj krivnje, svrhu kažnjavanja, jačinu ugrožavanja ili povređivanja zaštićenog pravnog dobra i dr. (čl. 47. KZ-a),¹² dok se visina dnevnog iznosa utvrđuje prema počiniteljevim prihodima i imovini, pri čemu se uzimaju u obzir prosječni troškovi nužni za uzdržavanje počinitelja i njegove obitelji,¹³ a u situaciji kada sud prema navedenim kriterijima ne može utvrditi visinu dnevnog iznosa ili bi to bilo povezano s nerazmjernim teškoćama, ili ako se predlaže izricanje novčane kazne u postupku za izdavanje kaznenog naloga. Tada sud može odrediti visinu dnevnog iznosa prema slobodnoj procjeni uzimajući u obzir prihode, imovinu i ostale relevantne podatke o počinitelju.¹⁴

S obzirom na navedene kriterije za određivanje kako broja tako i visine novčane kazne, sporedna novčana kazna može biti izrečena u rasponu od 30 do 500 dnevnih iznosa, dok se visina dnevnog iznosa može kretati do 20 do 10.000 kn.¹⁵ Mora biti plaćena u roku koji odredi sud, a koji ne može biti kraći od 30 dana ni duži od 6 mjeseci.¹⁶ U pravilu se novčana kazna izvršava odmah nakon pravomoćnosti presude, pa je tako sud u jednom predmetu zauzeo stajalište da nije važno što je osuđenik „tijekom 2009., 2010. i 2011. bio dijelom u pritvoru, a dijelom na izdržavanju kazne zatvora, zbog čega nije bio u mogućnosti uplatiti navedeni iznos (jer nije bio ni na slobodi, a nije ni radio)”¹⁷ te mu je zamijenio izrečenu sporednu novčanu kaznu kaznom zatvora. Sud je u toj odluci još naveo „da navedene okolnosti uopće nisu relevantne za zamjenu novčane kazne kaznom zatvora, jer je odredba čl. 52. st. 2. KZ određena i izričita, a u konkretnom slučaju riječ je o izvršenju pravomoćne presude, a ne

---

¹² Čl. 42. st. 3. KZ-a.

¹³ Čl. 42. st. 4. KZ-a. Upravo utvrđivanje visine dnevnog iznosa može stvarati znatne teškoće i velik trud sudova. U literaturi se navode dva tipična modela određivanja visine dnevnog iznosa. Sustav gubitka prihvaćen je u austrijskom kaznenom pravu. Prema tom modelu od počiniteljeva prosječnog dnevnog prihoda odbijaju se određeni troškovi, uključujući i troškove koje počinitelj mora utrošiti na sebe. Drugi je model sustav neto dohotka, koji se primjenjuje u njemačkom kaznenom pravu, a prema kojem se prilikom utvrđivanja dnevnog iznosa ne odbijaju troškovi koje bi počinitelj imao za sebe.

U hrvatskom kaznenom pravu usvojena je inačica sustava gubitka. Za više vidjeti: Novoselec, Petar; Bojanić, Igor, Opći dio kaznenog prava, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013, str. 406.

¹⁴ Čl. 42. st. 5. KZ-a.

¹⁵ Čl. 42. st. 1 i 4. KZ-a. Kada se novčana kazna izriče kao glavna, broj dnevnih iznosa mora se kretati od 30 do 360, a samo iznimno do 500 dnevnih iznosa, i to ako je takva mogućnost propisana izrijekom uz određeno kazneno djelo Kaznenim zakonom (čl. 42. st. 1. KZ-a), npr. kod kvalificiranog oblika klevete (čl. 149. st. 2. KZ-a).

¹⁶ Čl. 42. st. 6. KZ-a.

¹⁷ Rješenje VSRH Kž-Us 116/12 od 20. prosinca 2012., dostupno na: <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/SearchResultsPublic.asp?SortProperty=81&Sort=False&StartHits=1&UserDefinedHitsView=Normal&NavigateToPage=3> (1. 3. 2016.).

*o izricanju kazne iz razloga što zamjena kazne nije nova kazna, već izvršenje prethodno izrečene kazne. Stoga su razlozi zbog kojih osuđenik u roku od šest mjeseci po pravomoćnosti presude nije platio novčanu kaznu, irelevantni kod zamjene te kazne s kaznom zatvora“.*¹⁸ Iz predmetne je presude vidljivo da se sporedna novčana kazna mijenja u supletorni zatvor u slučaju neplaćanja, a na njega se ne primjenjuju odredbe o stjecaju, pa time i izricanju jedinstvene kazne za kaznena djela u stjecaju.¹⁹ Stoga je to praktički situacija kada će paralelno postojati izrečena kazna zatvora i supletorni zatvor, tj. doći će do kumulacije, i pretpostavlja se da će se osobi koja je na izdržavanju zatvorske kazne produljiti vrijeme u zatvoru za onoliko koliko je trajanje supletnog zatvora.

Ta je presuda dvojbena i iz drugog rakursa jer je sud primijenio odredbe o naplati, tj. izvršenju novčane kazne, zbog neopravdane nemogućnosti naplate, a ne zbog opravdane nemogućnosti naplate novčane kazne, što bi zapravo ovdje bio slučaj i trebao bi se drugačije tretirati od skrivljenog neplaćanja novčane kazne (tu razliku danas poznaje KZ iz 2011. godine, čl. 42. st. 7.). Inače razlog takva postupanja suda leži u nedovoljno razrađenoj odredbi, koja je drugačije regulirala izricanje supletnog zatvora po ranijem Kaznenom zakonu (Kazneni zakon iz 1997., dalje: KZ97),²⁰ a koji se primjenjivao u predmetnom slučaju.²¹ Danas je prema KZ-u izvršenje, odnosno naplata (sporedne) novčane kazne, drugačije regulirano pa sud može odobriti i obročno plaćanje do godine dana ukoliko smatra, procijenivši njegove osobne i financijske prilike, da postoje opravdani razlozi na strani počinitelja.²² Međutim ukoliko ne bude plaćen pojedini obrok (sporedne) novčane kazne uredno i na vrijeme, sud može ukinuti obročno plaćanje.²³

Moguće su situacije i da se nakon izricanja (sporedne) novčane kazne promijene imovinske prilike osuđenika bez njegove krivnje te u tom slučaju sud

---

¹⁸ Osuđeniku je u tom predmetu bila izrečena glavna kazna zatvora u trajanju od jedne godine i dva mjeseca te sporedna novčana kazna u visini od 250 prosječnih dnevnih dohodaka u Republici Hrvatskoj, tj. u iznosu od 41.825,00 kn, koji je bio dužan platiti u roku od šest mjeseci od pravomoćnosti presude, a koja mu je zamijenjena u kaznu zatvora u trajanju od 250 dana. *Ibidem.*

¹⁹ Za više o supletornom zatvoru vidjeti: Novoselec i Bojanić, *Opći dio kaznenog prava*, 2013, str. 410.

²⁰ Kazneni zakon iz 1997. NN 110/97, 27/98, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11; Čl. 52. st. 2. KZ97. Predmetnom odredbom bilo je propisano da se izrečena novčana kazna, ukoliko nije bila naplaćena u ostavljenom roku za kazneno djelo za koje je bila alternativno propisana novčana kazna i kazna zatvora (što je očito ovdje bio slučaj), ima odmah mijenjati (bez obzira na razloge) u supletorni zatvor. To je značilo da se neće prvo naplaćivati prisilno niti će se zamjenjivati radom za opće dobro, kao što nije postojala ni mogućnost određivanja obročne otplate ili određivanja drugog roka osuđeniku.

²¹ *Ibidem.*

²² Čl. 42. st. 6. KZ-a.

²³ *Ibidem.*

može na zahtjev osuđenika odrediti produljivanje roka za plaćanje kazne ili obročnu otplatu čak do 24 mjeseca.²⁴ Drugačije je regulirana situacija kada je do neplaćanja kazne došlo zbog tzv. „skrivljenog neplaćanja“ (djelomično ili u cijelosti), kada sud može novčanu kaznu zamijeniti radom za opće dobro, odnosno podredno zatvorom (supletorni zatvor),²⁵ ali samo ako je prije toga ostala bezuspješna prisilna naplata putem ovlaštene institucije.^{26, 27, 28}

Konstitutivan element zamjene neplaćene (sporedne) novčane kazne radom za opće dobro jest pristanak osuđenika, pa ako osuđenik ne pristane na zamjenu neplaćene (sporedne) novčane kazne radom za opće dobro, sud odmah zamjenjuje neplaćenu (sporednu) novčanu kaznu supletornim zatvorom.²⁹ Ukoliko postoji pristanak, sud mijenja jedan dnevni iznos neplaćene (sporedne) novčane kazne s dva sata rada za opće dobro, pri čemu ukupna zamjena svih dnevnih iznosa ne smije premašiti 720 sati.³⁰ U situaciji kada se ne izvršava rad za opće dobro sud mijenja dva sata rada jednim danom (supletornog) zatvora.³¹ Zanimljivo je da je zakonodavac ograničio trajanje supletornog zatvora na maksimalno 12 mjeseci, što vrijedi i u slučaju zamjene nenaplaćene (sporedne) novčane kazne za kaznena djela počinjena iz koristoljublja.³² Da ne postoji navedeno ograničenje, supletorni zatvor (u situacijama kada bi se izrekla sporedna novčana kazna u maksimalnom broju, tj. 500 dnevnih iznosa, ali i novčana kazna koja je izrečena u maksimalnom trajanju za primjerice kvali-

---

²⁴ Čl. 42. st. 7. KZ-a.

²⁵ Čl. 43. st. 2. KZ-a, a za način zamjene rada za opće dobro supletornim zatvorom vidjeti čl. 55. st. 2. KZ-a, kada se dva sata rada za opće dobro mijenjaju u jedan dan zatvora.

²⁶ Iako se na prvu može pomisliti da je to Porezna uprava Ministarstva financija, ovlaštenim institucijama, prema odredbama posebnih zakona, Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima NN 91/10 i njegovoj izmjeni iz 2012 NN 112/12, smatraju se Financijska agencija (FINA), Hrvatska narodna banka (HNB) i banke. – Turković, Ksenija; Novoselec, Petar; Grozdanić, Velinka; Kurtović Mišić, Anita; Derenčinović, Davor; Bojanić, Igor; Munivrana Vajda, Maja; Mrčela, Marin; Nola, Sanja; Roksandić Vidlička, Sunčana; Tripalo, Dražen; Maršavelski, Aleksandar, Komentar kaznenog zakona, Zagreb, Narodne novine, 2013, str. 64.

²⁷ Ukoliko naplata prisilnim putem ostane neuspješna i nakon proteka roka od tri mjeseca, tada sud može donijeti odluku o zamjeni novčane kazne radom za opće dobro, pa ako i taj rad osuđenik ne izvršava, sud rad za opće dobro mijenja u supletorni zatvor (čl. 43. st. 2. i 3. KZ-a). Za više o načinima naplate novčane kazne vidjeti: Crnić, Ivica, „Novčane kazne u sudskim postupcima kao prihod državnog proračuna“, Pravo i porezi, br. 3, ožujak 2004, str. 4.

²⁸ Čl. 43. st. 2. KZ-a.

²⁹ Čl. 43. st. 2. i 3. KZ-a. Sud u toj situaciji mijenja jedan dnevni iznos neplaćene (sporedne) novčane kazne jednim danom zatvora (čl. 43. st. 4. KZ-a). I za zamjenu rada za opće dobro supletornim zatvorom vidjeti čl. 55. st. 2. KZ-a, gdje se dva sata rada za opće dobro mijenjaju u jedan dan zatvora.

³⁰ Čl. 43. st. 2. KZ-a.

³¹ Čl. 43. st. 4. i čl. 55. st. 2. KZ-a.

³² Čl. 43. st. 4. KZ-a.

ficirani oblik klevete) mogao bi trajati duže od 12 mjeseci.³³ Inače je pravna priroda supletornog zatvora po sebi dvojbena – treba li ga smatrati kaznom i tretirati ga prema odredbama koje važe za kaznu zatvora kao kaznenopravnu sankciju ili ne, jer se prema nekim shvaćanjima smatra prisilnom mjerom za naplatu novčane kazne, a ne kaznom.³⁴

Takvo sukcesivno mijenjanje novčane kazne u rad za opće dobro, odnosno podredno u supletorni zatvor, neće se primijeniti na počinitelja koji nema prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj i koji nije platio novčanu kaznu u roku, nego se u tom slučaju neplaćena (sporedna) novčana kazna odmah zamjenjuje supletornim zatvorom.³⁵ Indikativna je uspješnost provedbe navedene odredbe jer je vjerojatno da je osoba koja nije platila novčanu kaznu i nema prebivalište, tj. boravište u RH, već napustila RH i ne čeka zamjenu i izvršavanje supletornog zatvora u Hrvatskoj.³⁶

Zanimljivo je što je, unatoč usvojenom modelu, koji u hrvatskom kaznenom pravu egzistira od 1997. god., odnosno od donošenja Kaznenog zakona 1997. god., u nedavnoj presudi VSRH Kr 238/11-4 novčana kazna bila navedena u apsolutnom iznosu, a ne u dnevnim dohocima (što je trebala biti prema KZ97). U predmetnoj se presudi navodi da je „...*sporedna kazna izrečena novčana kazna u iznosu od 3.033,00 kn...*“,³⁷ pa je pitanje radi li se ovdje o propustu suda jer nije naveden i broj dnevnih dohodaka, a potom konačan iznos sporedne novčane kazne, ili sud nije u potpunosti primijenio idejni koncept sustava „dani – novčana kazna“ u odmjerenju kazne, nego je novčanu kaznu izrekao u apsolutnom iznosu primičući se klasičnom modelu izricanja novčane kazne. U predmetu se radilo o kaznenom djelu teške krađe iz članka 217. stavka 1. točke 1. KZ97 pa je uz kaznu zatvora bila izrečena i novčana.³⁸

S aspekta ostvarivanja svrhe kažnjavanja u njezinu punom opsegu³⁹ izricanje (sporedne) novčane kazne upitno je iz razloga što novčana kazna često ne

³³ Preračunavanjem 500 dnevnih iznosa u dane zatvora (500 dana zatvora) supletorni bi zatvor mogao trajati nešto više od 16 mjeseci.

³⁴ Drugačija shvaćanja polaze od toga da supletorni zatvor jest kazna jer se njegovim izdržavanjem izvršava i novčana kazna, koja jest kazna. Međutim supletorni se zatvor razlikuje prema nekim svojim karakteristikama od kazne zatvora jer ne povlači pravne posljedice osude, za njega ne vrijedi opći minimum propisan za kaznu zatvora, odnosno može se izreći u trajanju kraćem od tri mjeseca, na njega se ne primjenjuju odredbe o stjecaju, a dvojbeno je trebaju li se primjenjivati odredbe o uvjetnom otpustu. – Novoselec i Bojanić, Opći dio kaznenog prava, 2013, str. 410.

³⁵ Za više vidjeti: Turković i dr., Komentar kaznenog zakona, Zagreb, 2013.

³⁶ Čl. 43. st. 6. KZ-a.

³⁷ Presuda VSRH Kr 238/11-4 od 9. veljače 2012., dostupno na: <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/SearchResultsPublic.asp?SortProperty=81&Sort=False&StartHits=1&UserDefined-HitsView=Normal&NavigateToPage=4> (1. 3. 2016.).

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Trebaju se ostvariti svi proklamirani oblici svrhe kažnjavanja iz članka 41. KZ-a, odnosno specijalna, generalna prevencija, društvena osuda i, u konačnici, treba imati retributivno

pogađa samo počinitelja kaznenog djela nego i cijelu njegovu obitelj pa je to sankcija koja ima izravan učinak i na obitelj počinitelja, a ne samo na počinitelja. Međutim jednako je i s ostalim kaznama (zatvorske kazne) i sa sankcijama kaznenog prava. Ono zbog čega je inače problematizirana primjena i izricanje novčane kazne jest upravo postizanje svrhe kažnjavanja s pozicije individualizirane krivnje jer novčanu kaznu mogu platiti i druge osobe za počinitelja pa počinitelj ne mora osjetiti njezinu „težinu“.⁴⁰

2.1. Svrha sporedne novčane kazne

Svrha sporedne novčane kazne, ili, bolje reći, izricanja sporedne novčane kazne, bilo bi pojačano djelovanje glavne kazne.⁴¹ Međutim svrha izvršavanja sporedne novčane kazne upitna je. Dok je svrha izvršavanja zatvorske kazne u prvom redu resocijalizacija počinitelja,⁴² svrha izvršavanja sporedne novčane kazne ima čisto punitivni karakter. I uistinu se njome pojačava učinak glavne izrečene kazne, odnosno kazne zatvora, ali sporedna novčana kazna, ukoliko nije pravilno odmjerena, može djelovati upravo suprotno i znatno otežati resocijalizaciju počinitelja, čega su svjesni njemački pravni stručnjaci i znanstvenici.⁴³ Stoga je u pravu Cvitanović kada navodi da je „*nužno stoga svesti na najmanju moguću mjeru antinomije, ...koje postoje između različitih ciljeva kažnjavanja, već isto tako, potencijalne antinomije između kaznenopravne i penološke dimenzije kazne*“.⁴⁴

---

djelovanje. – Za više vidjeti: Cvitanović, Leo, Svrha kažnjavanja u suvremenom kaznenom pravu, Zagreb, Hrvatsko udruženje za kaznenopravne znanosti i praksu, 1999; Beccaria, Cesare, O zločinima i kaznama, Split, Logos, 1984; Novoselec, Petar, Opći dio kaznenog prava, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009, str. 382-424; Primorac, Igor, Kazna, pravda i opće dobro, Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1995; Robinson, P. H., Darley, J., D., Does Criminal Law Deter? A Bihevioural Science Investigation Oxford Journal of Legal Studies, vol. 24, no. 2, 2004, str. 173-205.

⁴⁰ Više o svrsi kažnjavanja vidjeti: Bentham, Jeremy, An Introduction to the Principles of Morals and Legislation, Oxford, Clarendon Press, 1907, <http://oll.libertyfund.org/titles/278>; Haist, M., Deterrence in a Sea of Just Deserts: Are Utilitarian Goals Achievable in a World of Limiting Retributivism, 99 J. Crim.L. & Criminology 789, 2008-2009; Horvatić, Željko, Kazneno pravo i druge kaznene znanosti: Odabrani radovi, 1963-2003, Zagreb, Pravni fakultet, 2004; Kant, Immanuel, Osnivanje metafizike čudoređa, Zagreb, Feniks, 2003; Kelsen, Hans, Retribucija i kauzalnost, Zagreb, Naklada Breza, 2013; Vasiljević-Prodanović, S., Teorije kažnjavanja i njihove penološke implikacije, Specijalna edukacija i rehabilitacija, Beograd, vol. 10, br. 3, str. 509-525, 2011.

⁴¹ Novoselec i Bojanić, Opći dio kaznenog prava, 2013, str. 378.

⁴² Cvitanović, Svrha kažnjavanja..., 1999, str. 314.

⁴³ Schönke, Adolf; Schröder, Horst; Leckner, Theodor.; Cramer, Peter; Stree, Walter, Strafgesetzbuch, München, C. H. Beck, 2010, str. 729, § 41., 5.

⁴⁴ Cvitanović, Svrha kažnjavanja..., 1999, str. 314.

2.2. Izricanje sporedne novčane kazne

U ranijoj hrvatskoj literaturi i sudskoj praksi postojale su različite tendencije koje su velikim dijelom utjecale na današnje pozitivnopravno uređenje i iznjedrile ga. Pedesetih godina prošlog stoljeća pojavile su se dvojbe oko situacija u kojima se može izreći novčana kazna kao sporedna i oko toga koja je njezina svrha.⁴⁵ Većinsko stajalište sudske prakse tog vremena bilo je da se novčana kazna kao sporedna može izreći za kaznena djela počinjena iz koristoljublja samo ukoliko ona nije propisana zakonom uz pojedino kazneno djelo.⁴⁶ U suprotnom, ako je propisana alternativno s kaznom zatvora, pa je kao glavna kazna izrečena kazna zatvora, ne bi se mogla izreći.⁴⁷ Međutim takvo stajalište kritizira *Zlatarić* i zauzima potpuno suprotno stajalište da se i u takvim slučajevima može izreći novčana kazna kao sporedna.⁴⁸

Danas se sporedna novčana kazna može izreći kumulativno uz izrečenu kaznu zatvora, čime je zapravo prihvaćeno *Zlatarićevo* stajalište.⁴⁹ Moguće ju je izreći čak i kada kod nekog kaznenog djela nije propisana mogućnost izricanja novčane kazne (nego samo zatvorske). To se odnosi na kaznena djela počinjena iz koristoljublja i ta je mogućnost regulirana KZ-om.⁵⁰ Kumulativno se može izreći uz kaznu zatvora, ali i uz sve njezine modifikacije (uvjetnu osudu, pa i djelomičnu uvjetnu osudu i rad za opće dobro), što je dvojbeno s aspekta načela razmjernosti, a o čemu će više riječi biti dalje u radu. Rečeno je već da se novčana kazna može izreći kao glavna i kao sporedna. Kao sporednu ju je moguće izreći prema postojećem zakonskom tekstu (čl. 40. st. 5. KZ-a) samo za kaznena djela počinjena iz koristoljublja,⁵¹ i to i kada nije propisana zakonom za konkretno kazneno djelo ili kada jest propisana, ali je propisana alternativno uz kaznu zatvora (novčana kazna ili kazna zatvora), a sud kao glavnu izrekne kaznu zatvora.⁵² Moguće ju je izreći kao sporednu i u još jednom slučaju; kada je uz pojedino kazneno djelo predviđen posebni maksimum do tri godine zatvora (primjerice kada je navedeno „...kaznit će se kaznom zatvora do tri godine“) jer se smatra da je tada alternativno propisana i novčana

---

⁴⁵ *Zlatarić, Krivični zakonik...*, 1956, str. 126.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ Polemika se pojavila u vezi s izricanjem novčane kazne kao sporedne za kazneno djelo nedopuštene trgovine i proizvodnje, za koje je bila propisana mogućnost izricanja novčane kazne ili kazne zatvora do dvije godine.

⁴⁹ Čl. 40. st. 5. KZ-a.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Tada se može izreći sve do 500 dnevnih iznosa, za razliku od uobičajenog propisanog (općeg) maksimuma od 360 (čl. 42. st. 1. KZ-a).

⁵² Čl. 40. st. 5. KZ-a.

kazna,⁵³ pa se ta situacija zapravo podvodi pod taj drugi slučaj, kada je novčana kazna alternativno propisana uz kaznu zatvora.

Stoga nije čudno ni neobično da se može izreći (izricala se) kod teškog ubojstva, koje je motivirano koristoljubljem, pa čak i onda kada je izrečena kazna dugotrajnog zatvora. Ono što Kazneni zakon ne dopušta jest izricanje sporedne novčane kazne uz novčanu kaznu kao glavnu, pa čak ni kada je novčana kazna propisana kao jedina kazna za neko kazneno djelo. Pitanje je je li takvo rješenje uvijek opravdano, naročito glede kaznenih djela protiv časti i ugleda, primjerice kvalificiranog kaznenog djela klevete,⁵⁴ za koja je predviđena jedino mogućnost izricanja novčane kazne.⁵⁵ To više uzme li se u obzir da kleveta koja je počinjena putem sredstava javnog priopćavanja vrlo često donosi zaradu nakladnicima pa je vrlo vjerojatno da nakladnici mogućnost osude i plaćanja kazne za kazneno djelo klevete „uračunaju“ u svoj trošak.⁵⁶ To je zanimljivo pitanje i s aspekta svrhe izricanja sporedne novčane kazne, koja je u prvom redu punitivnog karaktera, pa ukoliko se inače njezinim izricanjem želi dodatno kazniti počinitelje kaznenih djela motiviranih koristoljubljem, zašto se ne bi primijenila i u ovim situacijama, te je tako usvojen model mogućnosti izricanja novčane kazne uz novčanu kaznu (naravno, ukoliko bi bio u načelu s razmjernosti, tj. sa stupnjem krivnje, o čemu će više govora biti dalje u tekstu). Uređenje da je novčana kazna predviđena kao jedina kazna uz pojedina kaznena djela poznavao je Austrijski kazneni zakonik iz 1852. god., kod nas poznat pod nazivom *Kazneni zakon o zločinstvih, prestupciji i prekršajih* (dalje: KZZPP),⁵⁷ koji ju je predviđao kao glavnu kaznu kod „*prestupaka i prekršaja*“.⁵⁸ Ona se mogla izreći kao sporedna samo ako je bila zapriječena (alternativno) uz druge kazne, ali ne i u situaciji kada je bila zapriječena samostalno kao jedina sankcija.⁵⁹

---

⁵³ Čl. 40. st. 4. „Kad zakon za određeno kazneno djelo propisuje kaznu zatvora do tri godine, sud može izreći novčanu kaznu kao glavnu.“

⁵⁴ Čl. 149. st. 2. KZ-a: kada je kleveta počinjena putem tiska, radija i sl.

⁵⁵ Činjenica je da čl. 42. st. 1. KZ-a navodi da se novčana kazna može izreći do 500 dnevnih iznosa kada je počinjena iz koristoljublja ili kada je takva (do pet stotina dnevnih iznosa) novčana kazna izričito propisana Kaznenim zakonom, što bi bio slučaj kod kvalificiranog oblika klevete, ali zašto *a priori* onemogućiti u svim slučajevima takav način izricanja.

⁵⁶ Ukoliko bi se propisala mogućnost kumulativnog izricanja sporedne novčane kazne i u takvim slučajevima, malo je vjerojatno da bi se išta moglo „uračunati“ u nakladu tiska ili sl.

⁵⁷ *Kazneni zakon o zločinstvih, prestupciji i prekršajih* proglašen „*Cesarskim patentom od 27. Svibnja 1852.*“, dostupan na: https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/KZ_1.pdf (7. 3. 2016.).

⁵⁸ Šilović, Josip, *Kazneno pravo*, Zagreb, 1913, str. 251.

⁵⁹ *Ibid.*, str. 258.

Osnovnim Krivičnim zakonom Republike Hrvatske (dalje: OKZRH)⁶⁰ bilo je propisano da se počiniteljima kaznenih djela mogu izreći kazna zavora i novčana kazna (članak 32. OKZRH) te se novčana kazna mogla izreći kao glavna i sporedna, a kazna zatvora samo kao glavna (članak 33. OKZRH). Zanimljivo je da je postojala izričita odredba da „*ako je za jedno krivično djelo propisano više kazni, samo se jedna može izreći kao glavna*“.⁶¹ To bi značilo da je postojala mogućnost, barem prema tekstu zakona, da se novčana kazna kao sporedna mogla izreći kada je kumulativno bila propisana s kaznom zatvora ili za kaznena djela iz koristoljublja. U tom se slučaju mogla izreći i kada je bila propisana alternativno uz kaznu zatvora ili kada nije uopće bila izričito propisana zakonom.⁶² Također ranija legislativa predviđala je veći krug kazna koje su se mogle izreći kao sporedne, od kojih je jedna bila i novčana kazna. Sporedne kazne mogle su se izreći ili fakultativno ili obligatorno, a uz glavnu kaznu moglo se izreći i više sporednih.⁶³ Stoga je ranije zakonodavstvo⁶⁴ poznavalo obligatorno kumulativno izricanje sporednih kazna (iako se to više odnosilo na gubitak prava).⁶⁵ Trenutačno pozitivnopravno rješenje ne poznaje obligatorno kumulativno propisivanje pa potom i izricanje kazna (zatvora i sporedne novčane kazne), koje poznaje primjerice slovenski Kazneni zakon.⁶⁶ Iz odredbe čl. 40. st. 5. KZ-a jasno proizlazi da se radi o fakultativnom izricanju, što znači da sud prema svojoj diskrecijskoj ocjeni odlučuje prema svim okolnostima slučaja hoće li ili neće izreći sporednu novčanu kaznu kada je počinjeno kazneno djelo iz koristoljublja.

Rješenje da se novčana kazna kao sporedna može izreći samo za kaznena djela počinjena iz koristoljublja prisutno je od Kaznenog zakona 1997. godine pa nije na odmet razmisliti da se ostavi mogućnost njezina izricanja i za neka druga kaznena djela, a ne samo ona učinjena iz koristoljublja. Možda za djela čije posljedice teško pogađaju ljude,⁶⁷ okoliš,⁶⁸ društvo i sl., i to iz razloga što

⁶⁰ Osnovni Krivični zakon Republike Hrvatske – pročišćeni tekst, NN 31/93. Inače je Osnovni Krivični zakon Republike Hrvatske (NN 53/91, 91/92, 31/93) zapravo preuzeti Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZSFRJ) iz 1976. godine

⁶¹ Članak 33. stavak 3. OKZRH.

⁶² Pavišić i Grozdanić, Komentar OKZRH, 1996, str. 106, i Pavišić, Berislav, Osnovni Krivični zakon Republike Hrvatske, Zagreb, 1993, str. 84.

⁶³ Frank, Stanko, Kazneno pravo, Zagreb, 1950, str. 121, 122 i 127.

⁶⁴ Zakonodavstvo, odnosno Krivični zakonik iz 1947. god.

⁶⁵ Frank, Kazneno pravo, 1950, str. 127.

⁶⁶ Slovenski kazneni zakon u članku 308. stavku 3. za kazneno djelo ilegalnog prelaska državne granice ili teritorija („*Prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države*“) propisuje kumulativno izricanje kazne zatvora do pet godina i novčane kazne, i to obligatorno. Slovenski Kazneni zakon (Uradni list RS 55/08, 66/08, 39/09, 91/11, 50/12), dostupan na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=109161> (1. 3. 2016.).

⁶⁷ Možda za teška kaznena djela protiv zdravlja ljudi iz članka 192. KZ-a i dr.

⁶⁸ Možda bi se mogla predvidjeti mogućnost izricanja sporedne novčane kazne za kaznena djela protiv okoliša.

ne bi bilo loše da se novčana sredstva koja su u takvim slučajevima uplaćena u državni proračun (ili možda neki posebni fond) iskoriste za sanaciju ili reparaciju štete ili sl.

Postoji još jedna iznimna situacija kada će se novčana kazna izreći kao sporedna uz kaznu zatvora, a ne radi se o kaznenim djelima počinjenima iz koristoljublja. To je situacija kada sud izriče jedinstvenu kaznu za kaznena djela u stjecaju pa, kada su kao „*pojedične kazne utvrđene kazne zatvora i novčane kazne, sud će izreći jedinstvenu kaznu zatvora i jedinstvenu novčanu kaznu*“.⁶⁹ Ovdje dolazi praktički do transformacije glavne novčane kazne u sporednu kaznu.

2.2.1. *Mogućnost izricanja sporedne novčane kazne uz druge sankcije*

Proučavanjem predmetne problematike uočeno je da se sporedna novčana kazna izricala i uz druge sankcije, a ne samo uz kaznu zatvora, što je sporno iz rakursa ranijeg zakonodavnog uređenja (KZ97), kojim je izričito bilo propisano da se „...*novčana kazna kao sporedna može izreći i kad nije propisana zakonom*“⁷⁰ ili kada je propisana alternativno uz kaznu zatvora, „*a sud kao glavnu kaznu izrekne kaznu zatvora*“,⁷¹ pa je upitna mogućnost podvođenja „uvjetne osude“ pod pojam „*kazna zatvora*“. Restriktivnim i gramatičkim tumačenjem te odredbe može se doći do zaključka da se sporedna novčana kazna može izreći samo uz kaznu zatvora, a ne i uz druge kaznenopravne „sankcije“, kao što su uvjetna osuda i rad za opće dobro.⁷² Ekstenzivnim i teleološkim tumačenjem može se zaključiti da se novčana kazna kao sporedna mogla izreći i uz uvjetnu osudu ili rad za opće dobro, a što se primjenjivalo i u sudskoj praksi.⁷³ Međutim upitno je je li takvim tumačenjem i postupanjem sudova dolazilo do zabranjene analogije, odnosno kršenja jednog od pojedinačnih načela, tj. oblika, načela zakonitosti (*lex stricta*).⁷⁴ Naime ono što predmetnu odredbu čini spornom, to više ukoliko se primijeni restriktivno tumačenje, koje bi inače trebalo važiti za kazneno pravo, koje bi se uvijek trebalo tumačiti restriktivno jer je ipak *ultima ratio* i najteže pogađa i zadire u prava osoba, jest da je uvjetna osuda tada bila mjera upozorenja, odnosno po-

---

⁶⁹ Čl. 51. st. 4. KZ-a.

⁷⁰ Čl. 49. st. 4. KZ-a.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² Za više vidjeti Novoselec i Bojanić, Opći dio kaznenog prava, 2013, str. 84-93.

⁷³ Za više vidjeti poglavlje 4.2. Istraživanje na četiri županijska („uskočka“) suda.

⁷⁴ *Lex stricta (nullum crimen sine lege stricta)* jedan je od četiri osnovna oblika načela zakonitosti (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*). Za više vidjeti: Novoselec i Bojanić, Opći dio kaznenog prava, 2013, str. 65-84.

sebna kaznenopravna sankcija, jednako kao i sudska opomena (koje danas više nema).⁷⁵ Drugim riječima, prema restriktivnom tumačenju, sporedna novčana kazna ne bi smjela biti izrečena uz uvjetnu osudu. Drugačije je bilo s obzirom na rad za opće dobro na slobodi, koji se prema KZ97 smatrao zamjenom kazne zatvora.⁷⁶

Danas ta odredba nije toliko sporna glede podvođenja uvjetne osude i rada za opće dobro pod pojam „kazna zatvora“ jer se i uvjetna osuda i rad za opće dobro smatraju modifikacijama kazne zatvora, ali je sporna s obzirom na načelo razmjernosti kažnjavanja, jer ako se izriče uvjetna osuda ili rad za opće dobro, znači da se radi o blažem obliku kriminala, pa je upitno je li opravdano u takvim situacijama izricati još i dodatnu kaznu, sporednu novčanu kaznu. Može se reći da bi u slučaju izricanja novčane kazne kao sporedne trebalo primijeniti načelo razmjernosti, koje se inače u kaznenom pravu primjenjuje prilikom izricanja sigurnosnih mjera kao dopunskih (i dodatnih) sankcija. U tom kontekstu sporedna novčana kazna jest dodatna sankcija, a moglo bi se reći i dopunska u jednom svojem dijelu, pa iako bi ponajprije trebala biti utemeljena na krivnji počinitelja (jer je riječ o kazni), a ne na opasnosti, kao što su to sigurnosne mjere, sadrži u sebi i notu prevencije opasnosti od daljnjeg činjenja kaznenih djela iz koristoljublja (prema trenutačnom pozitivnopravnom uređenju) s konačnim ciljem popravljavanja počinitelja. U tom se smislu može reći da je sporedna novčana kazna na neki način „hibrid“ između kazna i sigurnosnih mjera pa bi se na nju trebala primjenjivati sva načela kaznenog prava primjenjiva i relevantna za izricanje kazne i sigurnosnih mjera, kako načelo krivnje, tako i načelo razmjernosti, kao i druga načela (načelo zakonitosti i dr.).⁷⁷ Sukladno tome, iako je u prvom redu utemeljena na krivnji počinitelja i predstavlja dodatnu kaznu, ipak bi se trebalo primijeniti načelo razmjernosti u kontekstu čl. 16. st. 2. Ustava u smislu da „*svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju*“,⁷⁸ jer se smatra da kazna zatvora, tj. glavna kazna i sporedna novčana kazna, moraju biti razmjerne stupnju krivnje počinitelja i ne bi zajedno smjele

---

⁷⁵ Za više vidjeti: Pavišić, Berislav; Grozdanić, Velinka; Veić, Petar, Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2007, str. 242–251, i Novoselec, Petar, Opći dio kaznenog prava, Zagreb, 2009, str. 432–449.

⁷⁶ Članak 54. KZ97, vidjeti i: Novoselec, Opći dio kaznenog prava, 2009, str. 402–405.

⁷⁷ Postoji niz drugih razlika između sporedne novčane kazne i sigurnosnih mjera (kao u pravilu dopunskih sankcija), koje se temelje na opasnosti počinitelja. Sigurnosne su mjere u prvom redu usmjerene na prevenciju počiniteljeva daljnjeg ponašanja i neutralizaciju opasnosti koja se ocjenjuje u trenutku donošenja presude. Za više vidjeti: Novoselec i Bojanić, Opći dio kaznenog prava, 2013, str. 450–454.

⁷⁸ Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90,135/97, 113/00, 28/01, 74/10, 5/14; dostupan na: <http://www.usud.hr/hr/ustav-rh> (2. 3. 2016.).

prijeći tu mjeru. U suprotnom bi se radilo o nerazmjernom kažnjavanju, a takvo stajalište zauzima i njemačka pravna doktrina i praksa.⁷⁹

Iz toga bi proizlazilo da bi se mogućnost njezina izricanja trebala predvidjeti samo kada je izrečena kazna bezuvjetnog zatvora, a ne i njezine modifikacije, te kada je njezino izricanje opravdano s obzirom na sve okolnosti slučaja, a što bi trebalo biti i posebno obrazloženo. Drugim riječima, svako izricanje sporedne novčane kazne u pojedinom slučaju trebalo bi biti posebno obrazloženo jer sudovi u tom kontekstu imaju velike diskrecijske ovlasti (mogu je i ne moraju izreći), što može buditi sumnju na arbitrarno postupanje sudova.

2.2.2. *Problematika određivanja kaznenih djela počinjenih iz koristoljublja*

Kao što je već rečeno, novčana se kazna kao sporedna može izreći jedino za kaznena djela koja su počinjena iz koristoljublja (osim navedene iznimke kod odmjeravanja kazne za kaznena djela u stjecaju). Problem se pojavljuje kada treba odrediti koja su to kaznena djela počinjena motivom koristoljublja, pa čak i onda kada se radi o imovinskim kaznenim djelima. Polemika se pojavila među ostalim u slovenskoj sudskoj praksi za kazneno djelo prikrivanja,⁸⁰ ali i u našoj starijoj literaturi, jer se smatralo da nije svako djelo koje je učinjeno (s namjerom) radi ostvarivanja protupravne koristiti automatski kazneno djelo počinjeno iz koristoljublja.⁸¹ Naša sudska praksa otklonila je mogućnost izricanja sporedne novčane kazne u jednom slučaju počinjenja kaznenog djela zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ97, u kojem je Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje: VSRH) utvrdio da je „*prvostupanijski sud pravilno postupio kad nije primijenio odredbu čl. 49. st. 4. KZ, jer iako se u odnosu na kazneno djelo iz čl. 173. st. 2. KZ u osnovi radi o kaznenom djelu počinjenom iz koristoljublja (prodao i radi prodaje posjedovao ...), činjenica je da je sud prihvatio obranu optuženika da je jednim dijelom opojnu drogu nabavio i za vlastite potrebe konzumacije...*“.⁸² Ideja je da se počinitelja kazni još dodatno novčano kada je bio vođen motivom koristoljublja, odnosno ostvarivanjem (protupravne) imovinske koristi.⁸³ Je li potrebno da je bio vođen ostvarivanjem

---

⁷⁹ Schönke et al., *Strafgesetzbuch*, 2010, München, str. 729, § 41., 8.

⁸⁰ Odluka Vrhovnog suda Republike Slovenije, VSRS I Ips 143/04, dostupna na: http://www.sodnapraksa.si/?q=denarna+kazen+stranska&database%5BSOVS%5D=SOVS&rowsPerPage=20&_submit=i%C5%A1%C4%8Di (29. 2. 2015.).

⁸¹ Primjerice kada počinitelj krade osnovne živežne namirnice zbog utaživanja gladi. Zlatarić, *Krivični zakonik*, 1956, str. 128.

⁸² Presuda VSRH Kž 467/11, od 28. lipnja 2011., dostupna na: <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/SearchResultsPublic.asp> (1. 3. 2016.).

⁸³ Ranija je doktrina smatrala da se koristoljubljem ne mora smatrati samo imovinska korist, „već se koristoljublje može sastojati i u svakom drugom neprikladnom probitku za kojim

protupravne imovinske koristi ili je dovoljno da je želio ostvariti imovinsku korist, primjerice naplatom svojeg potraživanja od dužnika bez uporabe sile (prije kazneno djelo samovlasti čl. 329. KZ97),⁸⁴ još je sporno u teoriji i praksi. Teorija i doktrina trenutačno su stajališta da nije potrebno da je ostvarena protupravna imovinska korist, a to je stajalište zauzeto i u njemačkoj pravnoj doktrini i praksi,⁸⁵ nego bilo koja imovinska korist, pa se o koristoljublju radi i onda kada je osoba namirivala svoju tražbinu. Tako je kazneno djelo iz koristoljublja počinila osoba koja je ubila radi namirenja postojeće tražbine jer se smatra da počinitelj postupa s ciljem imovinske koristi ne samo onda kada želi povećati svoju imovinu nego i onda kada postupa s ciljem sprječavanja njezina umanjenja.⁸⁶ Drugačijeg je stajališta bila starija sudska praksa, koja je koristoljublje smatrala niskom pobudom, odnosno smatralo se da je riječ o koristoljublju samo ako „počinitelj ide za tim da pod svaku cijenu i bez ikakve osnove za sebe ostvari imovinsku korist“.⁸⁷

Napominje se da u situaciji kada je neko kazneno djelo (bilo koje)⁸⁸ počinjeno s motivom koristoljublja te je ta korist protupravna, a počinitelju je uz kaznu zatvora izrečena i sporedna novčana kazna te oduzeta protupravno stečena imovinska korist, može faktički doći do trostrukog kažnjavanja počinitelja, pa je pitanje je li to uvijek opravdano. Takva se počinitelja kažnjava izricanjem

---

počinitelj stremi (npr. spolni odnošaj)“). Danas je prihvaćeno stajalište i teorije i prakse da se mora raditi o ostvarivanju imovinske koristi. Derenčinović, Davor; Cvitanović, Leo; Munivra-
na Vajda, Maja; Turković, Ksenija, Posebni dio kaznenog prava, Zagreb, 2013, str. 65. Pitanje je postupa li počinitelj tako kada primjerice usmrti drugog da dobije njegovo radno mjesto.

⁸⁴ Upitno je postojе li svi aspekti tog kaznenog djela danas u nekom kaznenog djelu sadašnjeg Kaznenog zakona. Naime u Komentaru kaznenog zakona (2013), str. 607, navedeno je da je pravni kontinuitet tog kaznenog djela očuvan u kaznenom djelu prisile (članak 138. KZ-a), što je vrlo dvojbeno jer osoba koja izvan propisanog roka za samopomoć uspostavlja ranije posjedovno stanje na svojem oduzetom biciklu koji uočava u tuđem dvorištu ne čini kazneno djelo prisile iz članka 138. KZ-a.

⁸⁵ Schönke et al., Strafgesetzbuch, 2010, München, str. 729, § 41., 3.

⁸⁶ Za više vidjeti: Derenčinović i dr., Posebni dio kaznenog prava, 2013, str. 66, i Turković i dr., Komentar kaznenog zakona, 2013, str. 165.

⁸⁷ „O koristoljublju kod ubojstva može biti govora samo ako počinitelj ide za time da pod svaku cijenu i bez ikakva osnova ostvari za sebe imovinsku korist. Koristoljublje je samo jedna vrst naročito niskih pobuda, kako je to vidljivo iz teksta čl. 34. st. 2. toč. 4. KZRH. Prema tome, ako je ubojstvo izvršeno radi namirenja postojeće tražbine prema žrtvi, ono se ne može označiti kao ubojstvo iz koristoljublja, nego samo kao obično ubojstvo iz čl. 34. st. 1. KZRH, kako je to s pravom uzeo sud prvoga stupnja“. Presuda VSRH Kž 527/93, dostupna na: <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/SearchResultsPublic.asp?SortProperty=81&Sort=False&StartHits=1&UserDefinedHitsView=Normal&NavigateToPage=6> (1. 3. 2015.).

⁸⁸ Sudska je praksa smatrala da se radi o kaznenom djelu počinjenom iz koristoljublja u slučaju Izbjegavanja carinskog nadzora (članak 298. KZ97). Presuda VSRH Kž-Us 33/11 od 12. travnja 2011., dostupna na: <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/SearchResultsPublic.asp?SortProperty=81&Sort=False&StartHits=1&UserDefinedHitsView=Normal&NavigateToPage=2> (1. 3. 2015.).

kazne zatvora pa mu se mora oduzeti imovinska koristi po sili zakona i još mu se izriče sporedna novčana kazna. Prema stajalištima nekih autora (*Bačić, Pavlović*), mjera oduzimanja imovinske koristi i sporedna novčana kazna trebale bi isključivati jedna drugu, odnosno primjenjivati se alternativno.⁸⁹ Njihovo je stajalište da, ukoliko je oduzeta imovinska korist, sporedna novčana kazna ne bi se trebala izreći jer je upravo ta korist, za kojom je počinitelj išao i koju je ostvario, oduzeta i time je počinitelj „dodatno“ kažnjen. Ako se uzme da za počinitelja oduzimanje imovinske koristi predstavlja dodatnu „kaznu“,⁹⁰ onda mu je izricanje sporedne novčane kazne treća kazna. Danas se još može problematizirati pravna priroda i uloga te mjere u navedenim slučajevima jer, kako se ne radi o sigurnosnoj mjeri (koje se temelje na opasnosti), nego o posebnoj mjeri, trebalo bi se paziti da se izricanjem te mjere i kazne zajedno ne prekorači stupanj krivnje počinitelja. Ako se uz sve izrečeno još izrekne i sporedna novčana kazna, pitanje je hoće li se takvim postupanjem i kumulativnim izricanjem kazna (glavnom i sporednom) i mjere prekoračiti stupanj krivnje počinitelja. Danas, iz pozitivnopravne judikature,⁹¹ proizlazi da se oduzimanje imovinske koristi i sporedna novčana kazna izriču kumulativno i da se nije problematiziralo to pitanje s pozicije prekoračenja stupnja krivnje. Izgleda da (sporedne) novčane kazne teško pogađaju počinitelje, pa je i to vrlo čest razlog žalba.⁹²

2.2.3. Pravna osnova izricanja sporednih novčanih kazna za kaznena djela primanja mita (čl. 293. KZ-a)

Kod kaznenog djela primanja mita (čl. 293. KZ-a) i svih njegovih oblika sporedna novčana kazna može se izreći samo kao dodatna kada nije propisana zakonom u slučajevima pravog (čl. 293. st. 1. KZ-a) i nepravog pasivnog podmićivanja (čl. 293. st. 2. KZ-a) jer za te oblike primanja mita nije alternativno predviđena novčana kazna, dok se za naknadno pasivno podmićivanje (čl. 293. st. 3. KZ-a) može izreći i po osnovi kada je alternativno s kaznom zatvora propisana i novčana kazna jer je za taj oblik djela propisano kažnjavanje do jedne

---

⁸⁹ Bačić, Franjo; Pavlović, Šime, Komentar Kaznenog zakona (Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela; Posebno (dopunsko) kazneno zakonodavstvo), Zagreb, 2004, str. 274.

⁹⁰ Na rečeno nije od utjecaja što se oduzimanje imovinske koristi kaznenopravno smatra posebnom mjerom, a ne kaznom, jer za počinitelja ono predstavlja dodatnu kaznu. Vrlo često počinitelj više nema kod sebe tu imovinsku korist koju mora vratiti pa u tom smislu (negativno) utječe na financijske prilike počinitelja.

⁹¹ O njoj će biti više riječi u poglavlju 4.2.

⁹² Za više vidjeti: Odluku VSRH KŽ-US-15/2010 od dana 20. svibnja 2011., dostupna na: <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/SearchResultsPublic.asp> (1. 3. 2015.). U navedenom je predmetu VSRH utvrdio da je prvotno određena sporedna novčana kazna nekim optuženicama određena previsoko pa ju je VSRH izmijenio i izrekao u manjem broju dnevnih dohodaka.

godine zatvora (što podrazumijeva i mogućnost izricanja novčane kazne sukladno čl. 40. st. 4. KZ-a). Primanje mita smatra se kaznenim djelom protiv javnih ovlasti (ulazi u glavu kaznenih djela protiv službene dužnosti, ali je zaštićeni objekt zapravo obavljanje javnih ovlasti, što je znatno šire od službenih ovlasti, tj. dužnosti),⁹³ ali je njegov osnovni motiv stjecanje protupravne imovinske koristi. Stoga je mito protupravno ostvarena imovinska korist koja se *ex lege* ima oduzeti prema odredbama o oduzimanju imovinske koristi (čl. 78. KZ-a).

3. KOMPARATIVNO KAZNENO ZAKONODAVSTVO

Poredbenopravnim prikazom žele se razmotriti i prikazati sustavi i modeli određivanja i izricanja (sporedne) novčane kazne u stranim državama, naročito u vezi s kriterijima i okolnostima relevantnima za donošenje odluke o izricanju sporedne novčane kazne. Stoga će biti prikazana zakonodavna uređenja u Sloveniji i Njemačkoj, bliska našem kaznenopravnom sustavu. Inače modeli izricanja (sporedne) novčane kazne variraju od tzv. klasičnog modela, prema kojem se uz konkretno kazneno djelo navodi kazna u apsolutnom, tj. fiksnom iznosu ili u okviru (primjerice do 5.000 eura, od 500 do 5.000 eura i sl.), preko tzv. sustava dani – novčana kazna (Hrvatska, Slovenija, Njemačka) do hibridnih sustava, koji ostavljaju mogućnost izricanja (sporedne) novčane kazne prema klasičnom modelu i prema sustavu dani – novčana kazna (Švedska,⁹⁴ Finska⁹⁵).⁹⁶

3.1. Njemačka

U Njemačkom kaznenom pravu, prema Kaznenom zakonu (*Strafgesetzbuch*; dalje: StGB),⁹⁷ usvojen je tzv. *sustav neto dohotka*,⁹⁸ pa se novčana kazna, kao i u hrvatskom kaznenom pravu, izriče u dnevnim iznosima (i predstavlja umnožak broja i visine dnevnog iznosa).⁹⁹ Najmanji je broj dnevnih iznosa

---

⁹³ Derenčinović i dr., Posebni dio kaznenog prava, 2013, str. 227.

⁹⁴ Švedski Kazneni zakon (Ds 1999: 36), dostupan na: <http://www.government.se/contentassets/5315d27076c942019828d6c36521696e/swedish-penal-code.pdf> (1. 12. 2015.).

⁹⁵ Finski kazneni zakon (39/1889, amendments up to 927/2012 included), dostupan na: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf> (1. 12. 2015.).

⁹⁶ Kurtović i dr., „Novosti u propisivanju....“, 2009, str. 645-649.

⁹⁷ Njemački kazneni zakon - *Strafgesetzbuch BGBl.I.S 3322 (1998), 3671(2013), 3799 (2013), 1722(2015)*; dostupno na: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p0191 (16. 11. 2015.) i na: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stgb/gesamt.pdf> (16. 11. 2015.).

⁹⁸ Novoselec i Bojanić, Opći dio kaznenog prava, 2013, str. 406.

⁹⁹ Čl. 40. st. 1. StGB-a.

pet, a najveći 360.¹⁰⁰ Visinu dnevnog iznosa utvrđuje sud uzimajući u obzir osobne i financijske okolnosti počinitelja, a svoju kalkulaciju temelji na ostvarenom prosječnom dnevnom neto prihodu počinitelja ili prosječnom prihodu koji je počinitelj mogao ostvariti u jednom danu.¹⁰¹ Visina dnevnog iznosa ne može biti manja od jednog niti veća od 30.000 eura.¹⁰² Njemački kazneni zakon izrijekom propisuje da će se sve okolnosti koje su važne za određivanje visine dnevnog iznosa (prihodi, primanja, imovina i druge okolnosti važne za utvrđivanje visine dnevnog iznosa) uzimati u obzir tek prilikom određivanja visine dnevnog iznosa, odnosno nakon što se utvrdi broj dnevnih iznosa.¹⁰³ Najvjerojatnije je tako propisano kako se ne bi krenulo u suprotnom pravcu, utvrđivanjem ukupnog iznosa novčane kazne, pa potom iz njega visine dnevnog iznosa, a tek onda broja dnevnih iznosa. Inače je StGB-om propisano da će se u presudi posebno naznačiti broj i visina dnevnog iznosa.¹⁰⁴

Novčana kazna može se izreći i kao sporedna uz kaznu zatvora ako se počinitelj obogatio ili pokušao obogatiti,¹⁰⁵ a hoće li ona biti izrečena, ovisi o diskrecijskoj ocjeni suda.¹⁰⁶ Ta mogućnost postoji i u situacijama kada se ona inače ne bi mogla izreći ili bi se mogla izreći alternativno.¹⁰⁷ Sud mora procijeniti i odlučiti je li izricanje te sporedne novčane kazne prikladno u pojedinom slučaju i odgovara li svim okolnostima slučaja relevantnima za takvu odluku, odnosno ocijeniti osobne i financijske mogućnosti pojedinog počinitelja.¹⁰⁸ Financijske i osobne okolnosti nisu jedine okolnosti koje se imaju uzeti u obzir prilikom odmjerenja kazne, nego i sve ostale okolnosti za koje sud procijeni da su potrebne.¹⁰⁹ Također njemačka doktrina smatra da u nekim pojedinim slučajevima sporedna novčana kazna može ugroziti resocijalizaciju počinitelja te da se u tim slučajevima ne bi smjela izreći.¹¹⁰ Sporedna novčana kazna ne bi se trebala izreći počinitelju koji nema imovine i prihoda ni kada su ti prihodi ili imovina mali jer sporedna novčana kazna ne bi trebala predstavljati povećano opterećenje za počinitelja jer se takvim postupanjem, kao što je navedeno, može ugroziti njegova resocijalizacija.¹¹¹ Također, ukoliko sud ocijeni da su nepravdo i krivnja u ravnoteži samo s izrečenom kaznom zatvora, tada se nika-

---

¹⁰⁰ *Ibidem.*

¹⁰¹ Čl. 40. st. 2. StGB-a.

¹⁰² *Ibidem.*

¹⁰³ Čl. 40. st. 3. StGB-a.

¹⁰⁴ Čl. 40. st. 4. StGB-a.

¹⁰⁵ Čl. 41. StGB-a.

¹⁰⁶ Schönke et al., Strafgesetzbuch, 2010, München, str. 729, § 41., 7.

¹⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁰⁸ *Ibidem.*

¹⁰⁹ Schönke et al., Strafgesetzbuch, 2010, München, str. 729, § 41., 4.

¹¹⁰ *Ibid.*, str. 729, § 41., 5.

¹¹¹ *Ibidem.*

ko ne bi smjela izreći i sporedna novčana kazna.¹¹² Sporedna novčana kazna ne bi se smjela izreći ni onda kada je počinitelj popravio ili nadoknadio štetu.¹¹³ Njemačka je pravna doktrina mišljenja da čl. 41. StGB-a nije odredba kojom bi se proširivao kazneni okvir, odnosno pooštravala zapriječena kazna, pa u tom kontekstu kazna zatvora i sporedna novčana kazna ne bi smjele prekoračiti gornju granicu mjere krivnje počinitelja.¹¹⁴ U tom su smislu kaznenopravna doktrina i praksa stajališta da visina kazne zatvora i dnevni iznosi moraju biti dobro odmjereni (uštamani) tako da se ne prekorači mjera krivnje jer u suprotnom izrečena kazna počinitelju ne bi bila pokrivena njegovom krivnjom, odnosno bila bi nerazmjerna.¹¹⁵ S obzirom na rečeno, svako izricanje sporedne novčane kazne mora biti posebno obrazloženo, upravo s obzirom na njezinu fakultativnu narav.¹¹⁶ Stoga sud u svakom konkretnom slučaju mora obrazložiti zašto se baš u tom predmetu odlučio na izricanje sporedne novčane kazne te zbog kojih okolnosti.¹¹⁷ Izraženo je stajalište da se kod uvjetne osude sporedna novčana kazna može izreći onda kada se želi počinitelja odmah kazniti, ali postoje i drugačija razmišljanja.¹¹⁸

Odredba o izricanju sporedne novčane kazne neće se primijeniti ako sud izrekne Konfiskacijski nalog (imovinsku kaznu) iz čl. 43.a StGB-a. Nalog sud može izreći uz kaznu doživotnog zatvora ili kaznu zatvora preko dvije godine i naložiti isplatu određenog iznosa novca,¹¹⁹ koji je ograničen vrijednošću počiniteljeve imovine.¹²⁰ Imovinska korist koja je konfiscirana neće se uzimati u obzir prilikom procjene vrijednosti imovine, dok se vrijednost imovine može procijeniti.¹²¹ Ukoliko se imovina ne može zaplijeniti, tada će se zamijeniti kaznom zatvora (supletorni zatvor),¹²² jednako kao i u slučaju (skrivenog) neplaćanja novčane kazne.¹²³ Iz navedenog proizlazi da se na supletorni zatvor

---

¹¹² Schönke et al., *Strafgesetzbuch*, 2010, München, str. 729, § 41., 7.

¹¹³ *Ibid.*, 729, § 41, 6.

¹¹⁴ *Ibid.*, str. 729, § 41., 8.

¹¹⁵ *Ibidem.*

¹¹⁶ *Ibidem.*

¹¹⁷ *Ibidem.*

¹¹⁸ *Ibid.*, 729, § 41, 6.

¹¹⁹ Čl. 43.a. st. 1. StGB-a.

¹²⁰ *Ibidem.*

¹²¹ *Ibidem.*

¹²² Čl. 43.a. st. 3. StGB-a.

Sud ostavlja mogućnost da se osuđeniku odredi rok ili obročna otplata za plaćanje ukoliko on zbog svojih osobnih čimbenika ili financijskih okolnosti ne može odmah platiti novčanu kaznu. Ako osuđenik ne plati ratu na vrijeme, sud može opozvati dani mu privilegij obročne otplate. Navedeni privilegirani uvjeti plaćanja mogu biti odobreni od strane suda i u situacijama kada bi bez njih bila znatno otežana restitucija, odnosno naknada štete koja je uzrokovana kaznenim djelom. U tom slučaju može tražiti od počinitelja da podnese dokaz o restituciji. Čl. 42. StGB-a.

¹²³ Novčana će se kazna zamijeniti supletornim zatvorom po principu jedan dnevni iznos jednim danom zatvora, a minimum kazne zatvora u tom je slučaju jedan dan. Čl. 43. StGB-a.

ne primjenjuju opće odredbe o kazni zatvora jer za njega ne vrijedi opći minimum kazne zatvora, koji je prema StGB-u jedan mjesec.¹²⁴

Sukladno izloženom novčana kazna u Njemačkoj, kao i u Hrvatskoj, može biti glavna i sporedna i može se izricati alternativno ili kumulativno (u zakonom propisanim slučajevima).¹²⁵ Također se može reći da, iako je, kao i u Hrvatskoj, prihvaćen sustav dani – novčana kazna, nema nikakvih odredaba o zamjeni novčane kazne radom za opće dobro ili prisilnoj naplati.¹²⁶ Zanimljivo je njemačko rješenje u smislu da iznos koji je konfisciran neće ulaziti u izračun, tj. procjenu ukupne vrijednosti počiniteljeve imovine, pa se predlaže razmatranje i možebitno uvođenje takva ili sličnog rješenja i u hrvatsko kaznenopravno (materijalno ili procesno pravo, naročito s obzirom na određivanje jamstva i sl.).¹²⁷

3.2. Slovenija

Republika Slovenija regulirala je novčanu kaznu člankom 44. i 47. Kaznenog zakona (dalje: SKZ).¹²⁸ Novčana kazna („denarna kaznen“) može biti glavna ili sporedna,¹²⁹ što je u principu svejedno za način njezina izricanja jer se izriče jednako kao i u Hrvatskoj u dnevnim iznosima prema sustavu dani – novčana kazna, u kojem se broj dnevnih iznosa množi visinom dnevnog iznosa.¹³⁰ Broj dnevnih iznosa ne može biti manji od 10 ni veći od 360, osim za kaznena djela iz koristoljublja, kada može iznositi i do 1.500.¹³¹ Visinu dnevnog iznosa određuje sud prema podacima o počiniteljevim primanjima i drugim prihodima, vrijednosti njegove imovine te troškova uzdržavanja njega samog i njegove obitelji, ali SKZ i ograničava visinu iznosa na 1.000 eura.¹³² Minimum visine dnevnog iznosa nije određen SKZ-om, ali je rečeno da će sud prilikom odmjeravanja visine dnevnog iznosa uzeti u obzir sve podatke koji u vrijeme izricanje kazne nisu sta-

---

¹²⁴ Čl. 38. st. 2. StGB-a.

¹²⁵ O načinu izricanje novčane kazne, pa i sporedne, u Njemačkoj pisao je još Pitschel davne 1929. godine. Za više vidjeti: Pitschel, Werner, *Die Praxis in der Wahl der Geldstrafe*, Leipzig, Ernst Wiegandt/Verlagsbuchhandlung, 1929.

¹²⁶ Kurtović Mišić i dr., „Novosti u propisivanju ...“, 2009, str. 637.

¹²⁷ O nekim pitanjima vezanima uz određivanje jamstva vidjeti: Martinović, Igor i Bonačić, Marin, „Jamstvo kao zamjena za istražni zatvor: otvorena pitanja“, *Hrvatski ljetopis za kaznenopravno i praksu*, vol. 22, 2/2015, str. 411-436.

¹²⁸ Slovenski Kazneni zakon (Uradni list RS 55/08, 66/08, 39/09, 91/11, 50/12); dostupan na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=109161> (16. 11. 2015.).

¹²⁹ Čl. 44. st. 2. SKZ-a, „(2) *Denarna kaznen se sme izreči kot glavna in tudi kot stranska kaznen.*“

¹³⁰ Čl. 47. st. 1. SKZ-a.

¹³¹ Čl. 47. st. 2. SKZ-a.

¹³² Čl. 47. st. 3. SKZ-a.

riji od godinu dana. SKZ regulira i situaciju kada počinitelj ne ostvaruje zaradu pa je rečeno da, ukoliko sud ne može dobiti podatke o visini dnevnog iznosa počinitelja kaznenog djela, ili bi to bilo povezano s nerazmjernim teškoćama, ili se predlaže izricanje novčane kazne u postupku izdavanja kaznenog naloga, visina dnevnog iznosa odredit će se temeljem informacija kojima sud raspolaže, kao i uzimanjem u obzir i drugih okolnosti o imovinskom stanju počinitelja.¹³³ Rok za plaćanje ne može biti manji od 15 dana ni duži od 3 mjeseca, a sud u opravdanim slučajevima može dozvoliti obročnu otplatu u roku koji ne može biti duži od 2 godine.¹³⁴ Ukoliko počinitelj zakasni s otplatom obroka, sud može naložiti hitnu isplatu, koja ne smije biti dulja od 3 mjeseca.¹³⁵

Kao sporedna se može izreći za kaznena djela počinjena iz koristoljublja, pa i kada nije propisana zakonom ili kada je zakonom propisana alternativna mogućnost izricanje kazne zatora ili novčane kazne, pa se izrekne kazna zatvora.¹³⁶ Takvo je rješenje u slovenskoj doktrini i praksi iznjedrilo različita stajališta. Sudovi su tumačili navedenu odredbu na način da se za bilo koje kazneno djelo počinjeno iz koristoljublja za koje je kao glavna kazna izrečena kazna zatvora može izreći novčana kazna kao sporedna, dok neki autori istu odredbu tumače na potpuno drugačiji način pa zauzimaju stajalište da se novčana kazna kao sporedna (kada je propisana alternativno uz kaznu zatvora) može izreći samo za kaznena djela počinjena iz nehaja.¹³⁷ Međutim takvo stajalište doktrine, koja opravdanje nalazi u teleološkom i povijesnom tumačenju te se prilikom toga poziva na odredbu iz Krivičnog zakonika 1929. godine,^{138, 139} nije logično jer kako je moguće da osoba koja postupa iz koristoljublja čini to kazneno djelo iz nehaja. Takva je vjerojatnost vrlo mala, ukoliko je uopće moguća. Zanimljivo je da slovensko kazneno zakonodavstvo predviđa obligatorno kumulativno izricanje kazne zatvora i novčane kazne za pojedina kaznena djela, koje katkad može dovesti i do apsurdnih rješenja.¹⁴⁰ Tako je Vrhovni sud Republike Slovenije u jednoj svojoj odluci utvrdio da je došlo do povrede Kaznenog zakona kada prvostupanjski sud u svojoj presudi uz kaznu zatvora nije izrekao i sporednu novčanu kaznu osobi

---

¹³³ Čl. 47. st. 4. SKZ-a.

¹³⁴ Čl. 47. st. 5. SKZ-a.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ Čl. 45. st. 2. SKZ-a.

¹³⁷ Bavcon, Ljubo; Šelih, Alenka; Filipčić Katja; Jakulin, Vid; Korošec, Damjan, Kazensko pravo - splošni del, Ljubljana, 2003, str. 409 i 410.

¹³⁸ Krivični zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, poznatiji pod nazivom Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije iz 1929. god. Za više vidjeti: Šilović, Josip; Frank, Stanko, Zakoni Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca: Krivični zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca od 27. januara 1929., Zagreb, Jugoslov. štampa d.d., 1929.

¹³⁹ Bavcon i dr., Kazensko pravo, 2003, str. 410.

¹⁴⁰ Takvo je rješenje sadržano u odredbi članka 308. stavka 3. SKZ za kazneno djelo ilegalnog prelaska državne granice ili teritorija.

koja nije imala prihoda i živjela je od socijalne pomoći.¹⁴¹ Nadalje, u slovenskoj sudskoj praksi pojavio se i zanimljiv slučaj u kojem je bilo sporno je li osoba koja je počinila kazneno djelo prikrivanja počinila to kazneno djelo iz koristoljublja te u tom kontekstu može li joj se ili ne izreći sporedna novčana kazna.¹⁴² U jednom drugom predmetu koji se našao pred Vrhovnim sudom Republike Slovenije (dalje: VSRS) bila je utvrđena povreda Kaznenog zakona jer prvostupanjski sud prilikom odmjeravanja kazne za stjecaj nije prilikom utvrđivanja kazne za kazneno djelo kvalificiranog razbojništva uz kaznu zatvora izrekao, odnosno utvrdio, i sporednu novčanu kaznu, koju je poslije izrekao uz jedinstvenu kaznu.¹⁴³ Stoga je slovenska sudska praksa zauzela jasan stav da, ukoliko se želi izreći sporedna novčana kazna uz jedinstvenu kaznu, odmjerenu prema pravilima za stjecaj kaznenih djela, mora prvo biti izrečena, odnosno utvrđena, uz glavnu kaznu (kaznu zatvora) za pojedino kazneno djelo počinjeno iz koristoljublja.

4. ISTRAŽIVANJE I ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA

S obzirom na to da, kao što je već nekoliko puta rečeno, o sporednoj novčanoj kazni u kaznenom pravu u Hrvatskoj gotovo da i nije pisano, a željelo se vidjeti kako se i pod kojim okolnostima izriče sporedna novčana kazna, u kojim dnevnim iznosima te kolika je njezina učestalost u sudskoj praksi, odnosno koji su kriteriji njezina izricanja, provedeno je istraživanje uvidom u podatke Državnog zavoda za statistiku (dalje: DZS) i njihovom analizom te istraživanje na četiri županijska suda – u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu (na tzv. „uskočkim“ ili USKOK-ovim sudovima).

4.1. Podaci Državnog zavoda za statistiku

Sukladno navedenim istraživačkim interesima i proklamiranom cilju, u predmetnom poglavlju bit će prikazani i analizirani podaci DZS-a koji se odnose na podatke o izrečenim sporednim novčanim kaznama. Kako bi se što

---

¹⁴¹ Presuda VSRS I Ips 18601/2014 od 1. listopada 2015., dostupna na: http://www.sodnapraksa.si/?q=denarna+kazen+stranska&database%5BISOVS%5D=SOVS&rowsPerPage=20&_submit=i%C5%A1%C4%8Di (29. 2. 2015.).

¹⁴² U tom je predmetu bilo zaključeno da osoba koja je počinila kazneno djelo prikrivanja nije postupala iz koristoljublja. Za više vidjeti: Odluku Vrhovnog suda Republike Slovenije VSRS I Ips 143/2004 od 9. prosinca 2004., dostupna na: http://www.sodnapraksa.si/?q=denarna+kazen+stranska&database%5BISOVS%5D=SOVS&rowsPerPage=20&_submit=i%C5%A1%C4%8Di (29. 2. 2015.).

¹⁴³ Za više vidjeti: Presudu VSRS I Ips 358/2008 (VSL I Kp 1548/2007) od 5. ožujka 2009., dostupna na: http://www.sodnapraksa.si/?q=denarna+kazen+stranska&database%5BISOVS%5D=SOVS&rowsPerPage=20&_submit=i%C5%A1%C4%8Di (29. 2. 2015.).

bolje vidjela učestalost njezina izricanja te postotak u kojem se izriče punoljetnim osoba na godišnjoj razini, u odnos će biti dovedene izrečene sporedne novčane kazne (u pojedinoj godini) i ukupan broj osuđenih punoljetnih počinitelja za tu godinu. Promatrano je razdoblje šest godina, od 2009. do 2014. godine. Navedeno je učinjeno kako bi se utvrdio trend izricanja sporedne novčane kazne tijekom promatranog vremenskog razdoblja te kako bi se uočilo je li došlo do znatnijih odstupanja.

Tablica 1.

Prikaz ukupnog broja osuđenih počinitelja u pojedinoj godini i izrečenih sporednih novčanih kazna u razdoblju 2009.-2014.

Godina	Ukupan broj osuđenih punoljetnih osoba	Izrečene sporedne novčane kazne	Postotak
2009.	25.368 ¹⁴⁴	277 ¹⁴⁵	1 %
2010.	24.430 ¹⁴⁶	164 ¹⁴⁷	0,7 %
2011.	23.389 ¹⁴⁸	145 ¹⁴⁹	0,6 %
2012.	20.548 ¹⁵⁰	70 ¹⁵¹	0,3 %
2013.	16.617 ¹⁵²	91 ¹⁵³	0,5 %
2014.	14.888 ¹⁵⁴	337 ¹⁵⁵	2 %

Iz tablice 1 jasno proizlazi da je najviše sporednih novčanih kazna izrečeno upravo 2014. godine. U odnosu na ukupan broj osuđenih punoljetnih počinitelja sporedne novčane kazne zastupljene su s 2 %, za razliku od dotadašnje zastupljenosti od najviše 1 % (2009.). Prema prikazanim podacima proizlazi i da je 2014. godine bilo najmanje osuđenih punoljetnih osoba, dok ih je najviše bilo 2009. godine. Iako su prema apsolutnim brojkama izrečene sporedne novčane kazne u 2014. godini (337) blizu apsolutne brojke tih izrečenih sank-

¹⁴⁴ Izvješće Državnog zavoda za statistiku „Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2009.“ br. 1421 (skraćeno: DZS Statističko izvješće 1421/2010), str. 174.

¹⁴⁵ *Ibid.*

¹⁴⁶ DZS Statističko izvješće 1451/2011, str. 171.

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ DZS Statističko izvješće 1478/2012, str. 144.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ DZS Statističko izvješće 1504/2013, str. 136.

¹⁵¹ *Ibid.*

¹⁵² DZS Statističko izvješće 1528/2014, str. 147.

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ DZS Statističko izvješće 1551/2015, str. 147.

¹⁵⁵ *Ibid.*

cija 2009. godine (277), postotak zastupljenosti u ukupnom broju osuđenih punoljetnih osoba različit je (2 % 2014., tj. 1 % 2009.). Najmanje izrečenih sporednih novčanih kazna bilo je 2012. godine (70), tj. od 20.548 osoba koje su bile osuđene te godine ona je bila izrečena za samo 70 počinitelja, odnosno izrečena je u 0,3 % slučajeva.

Iz prikazanih podataka jasno se vidi konstantan trend pada ukupnog broja osuđenih počinitelja kaznenih djela. Tako je najviše osuđenih punoljetnih osoba bilo 2009., dok ih je najmanje bilo upravo 2014. Zamjećuje se blaga tendencija pada u prve četiri prikazane godine (2009.-2012.) te nešto strmiji pad od 2013. godine.

Za razliku od prethodno prikazanih podataka o broju osuđenih punoljetnih osoba, iz kojih je vidljiva konstantna tendencija pada, prema podacima o izrečenim sporednim novčanim kaznama proizlazi da je tendencija pada, odnosno silazni trend izrečenih sporednih novčanih kazna, vladala do 2012., nakon čega se zamjećuje uzlazni trend. Kada se prikazani podaci usporede, može se vidjeti silazni trend osuđenih punoljetnih osoba od 2013., dok se istovremeno uočava uzlazni trend izrečenih sporednih novčanih kazna.

Zaključno se može reći da trend izrečenih sporednih novčanih kazna od 2009. do 2012. godine prati trend ukupnog broja osuđenih punoljetnih osoba (silazni trend), a od 2013. godine situacija se znatno mijenja. Iako je naglašen silazni trend ukupnog broja osuđenih punoljetnih počinitelja kaznenih djela, na planu izricanja sporedne novčane kazne događa se nešto upravo suprotno – dolazi do naglog porasta u izricanju sporedne novčane kazne.

Iz prikazanih i analiziranih podataka proizlazi da je, izuzev 2009. godine, 2014. bilo gotovo dvostruko ili čak trostruko više izrečenih sporednih novčanih kazna nego prethodnih godina. Sporedna novčana kazna bila je izrečena u 337 slučajeva, odnosno za 337 počinitelja, a te je godine ukupno osuđenih punoljetnih počinitelja bilo najmanje (14.888) u promatranom razdoblju (2009.-2014.). Stoga se nameće pitanje zašto je došlo do tako znatnog povećanja, tj. koji su razlozi tome. Pitanje koje se nastavlja na prethodno jest i u kojim se inače slučajevima izriče sporedna novčana kazna u sudskoj praksi, odnosno postoje li (u sudskoj praksi) kriteriji za njezino izricanje. S obzirom na postavljena pitanja, na koja se nije mogao pružiti odgovor iz analiziranih podatka DZS-a, postalo je neophodno provesti daljnje istraživanje na sudovima u Republici Hrvatskoj.

4.2. Istraživanje na četiri županijska („uskočka“) suda

S obzirom na predmetnu tematiku i, kao što je navedeno, pitanja koja su proizašla iz analize podataka DZS-a, provedeno je istraživanje na četiri županijska (USKOK-ova) suda – u Osijeku (dalje: ŽsOs), Rijeci (dalje: ŽsRi), Splitu (dalje: ŽsSt) i Zagrebu (dalje: ŽsZg) – u pravomoćno presuđenim predmetima za

kazneno djelo primanja mita iz članka 293. KZ-a (ranije članka 347. KZ97) u kojima je bila izrečena sporedna novčana kazna. Kako je to djelo inače motivirano stjecanjem protupravne imovinske koristi, moglo se pretpostaviti da će se u tim slučajevima izricati i sporedna novčana kazna, koja se izriče za kaznena djela počinjena iz koristoljublja. Promatrano je razdoblje petogodišnji period (2009.-2014.). Napominje se da se podaci predmetnog istraživanja odnose na pravo i nepravo pasivno podmićivanje, odnosno navedeni su zajednički podaci za oba oblika djela zbog otežane mogućnosti njihova razdvajanja, jer je bilo slučajeva da je ista osoba u stjecaju počinila pravo i nepravo pasivno podmićivanje.

Tablica 2.¹⁵⁶

Broj predmeta koji su se vodili pred četiri županijska suda u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu za kazneno djelo primanja mita iz čl. 293. KZ-a (ranije čl. 347. KZ97) u kojima je bila izrečena sporedna novčana kazna u razdoblju 2009.-2014.

2009.-2014.	ŽsZg	ŽsOs	ŽsRi	ŽsSt	Ukupno za promatrano razdoblje
Broj pravomoćno riješenih predmeta u kojima je izrečena sporedna novčana kazna	7 ¹³	-	-	1	8
Broj predmeta u kojima je izrečena sporedna novčana kazna temeljem sporazuma/pred optužnim vijećem	7	-	-	1	8
Ukupan broj osuđenih punoljetnih osoba u tim predmetima	171	-	-	1	172
Ukupan broj osuđenih punoljetnih osoba u tim predmetima kojima je izrečena sporedna novčana kazna	153	-	-	1	154

Izvor: Izrada autorice prema podacima koji su dobiveni provedenim istraživanjem

¹⁵⁶ Riječ je o sljedećih sedam predmeta: K-Us-33/12 (jedna osuđena osoba za primanje mita, kojoj je izrečena i sporedna novčana kazna); K-Us-36/13 (jedna osuđena osoba za primanje mita, kojoj je izrečena i sporedna novčana kazna); Kov-Us-29/14 (35 osuđenih osoba za primanje mita, od kojih je za njih 28 izrečena sporedna novčana kazna); Kov-Us-42/14 (25 osuđenih osoba za primanje mita i svima je izrečena sporedna novčana kazna); Kov-Us-28/14 (31 osuđena osoba za primanje mita, a za 27 je izrečena sporedna novčana kazna); Kov-Us-39/14 (42 osobe osuđene za primanje mita, a za 38 je izrečena sporedna novčana kazna); Kov-Us-16/14 (35 osoba osuđeno za primanje mita, a za 33 je izrečena sporedna novčana kazna).

Iz predmetne tablice proizlazi da se pred Županijskim sudom u Osijeku te Županijskim sudom u Rijeci u promatranom razdoblju (2009.-2014.) nije vodio nijedan predmet za kazneno djelo primanja mita u kojem bi bila izrečena sporedna novčana kazna pa iz tog razloga ti sudovi neće biti prikazani u daljnjim tablicama. Neće biti analiziran ni predmet koji se vodio pred Županijskim sudom u Splitu jer se u tom predmetu radilo o jednoj osuđenoj osobi, kojoj je bila izrečena sporedna novčana kazna uz rad za opće dobro i sigurnosna mjera zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti te joj je bila oduzeta imovinska korist od 1.000,00 kn, a presuda je donesena temeljem sporazuma stranaka¹⁵⁷ i nije sadržavala obrazloženje, a u odnosu na broj osuđenih osoba pred Županijskim sudom u Zagrebu broj je osuđenih osoba u toj presudi zanemariv.

U sedam predmeta koji su se vodili pred ŽsZg ukupno je za primanje mita bila osuđena 171 osoba, a za njih 153 (89 %) bila je izrečena i sporedna novčana kazna. U svih sedam predmeta presude su donesene temeljem sporazuma stranaka.

U sljedećoj će tablici biti prikazan broj osuđenih punoljetnih počinitelja kaznenog djela primanja mita u predmetima koji su se vodili pred ŽsZg u promatranom razdoblju (2009.-2014.), a u kojima je bila izrečena sporedna novčana kazna, kao i ostale sankcije koje su bile izrečene tim osobama.

Tablica 3.

Sankcije izrečene u predmetima primanja mita (iz čl. 293. KZ-a, ranije čl. 347. KZ97) pred ŽsZg u kojima je bila izrečena sporedna novčana kazna u razdoblju 2009.-2014.

2009.-2014. ŽsZg	Ukupno za promatrano razdoblje
Ukupan broj osuđenih punoljetnih osoba kojima je izrečena sporedna novčana kazna	153
Sporedna novčana kazna	153
Uvjetna osuda ukupno	62
Djelomična uvjetna osuda	1
Kazna (bezuvjatnog) zatvora	1
Rad za opće dobro na slobodi	89
Sigurnosne mjere	1
Zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti	1
Oduzimanje imovinske koristi	152

Izvor: Izrada autorice prema podacima koji su dobiveni provedenim istraživanjem

¹⁵⁷ Županijski sud u Splitu K-Us-29/13 od 21. veljače 2014.

U predmetima koji su se vodili pred ŽsZg zbog kaznenog djela primanja mita i u kojima je bila izrečena sporedna novčana kazna izrečene su 62 uvjetne osude te u 89 slučajeva rad za opće dobro, tj. sporedna novčana kazna je bila izrečena uz te sankcije. Samo je u jednom predmetu bila izrečena sigurnosna mjera zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti (K-Us-33/12), i to uz kaznu zatvora i sporednu novčanu kaznu.

U tih sedam navedenih predmeta bilo je i osuđenih osoba kojima su bile izrečene uvjetne osude i rad za opće dobro na slobodi, ali im nije bila izrečena sporedna novčana kazna, praktički za isto postupanje. Kako presude ne sadrže obrazloženje, ne može se razlučiti što je bio razlog takve odluke državnog odvjetništva i suda, odnosno zašto i tim počiniteljima nije bila izrečena sporedna novčana kazna.

Gotovo svim počiniteljima bila je izrečena mjera oduzimanja imovinske koristi (u 152 slučaja od 153). Međutim primjećuje se da u jednom predmetu koji se vodio pred ŽsZg (K-US-36/13), u kojem je presuda također donesena temeljem sporazuma stranaka primjenom članka 361. ZKP-a, a počinitelj je osuđen na djelomičnu uvjetnu osudu, nije bila oduzeta protupravno pribavljena imovinska korist iako je mito bilo primljeno, pa nije jasno koji je uzrok takva (protupravnog) postupanja državnog odvjetništva, odnosno suda. Takvo postupanje ili, bolje rečeno, propuštanje kao način rješavanja predmeta vrlo je dvojbeno jer nije u skladu sa zakonom (čl. 361. ZKP-a). Sud bi u takvim slučajevima trebao preispitati valjanost takva sporazuma i voditi računa o svim drugim okolnostima koje su važne za donošenje pravilne i zakonite odluke, odnosno presude. Stoga je sud i u slučajevima prihvaćanja sporazuma ovlašten i dužan oduzeti protupravno stečenu imovinsku korist jer sud, odnosno vijeće, ima ovlasti (a i dužnost) ne prihvatiti izjavu za donošenje presude temeljem sporazuma stranaka ako „s obzirom na okolnosti njezino prihvaćanje nije u skladu s odmjeravanjem kazne propisanim zakonom ili sporazum inače nije zakonit“.¹⁵⁸ Unatoč argumentima davanja prioriteta ekonomičnosti i učinkovitosti, a na račun utvrđivanja materijalne istine, to se ne bi smjelo događati, naročito s obzirom na to da se takvim postupanjem krši zakon jer se ne oduzima protupravno stečena imovinska korist, koja se mora oduzeti *ex lege*.

---

¹⁵⁸ Članak 361. stavak 3. ZKP-a.

Tablica 4.

Prikaz broja dnevnog iznosa izrečenih sporednih novčanih kazna i njihov ukupan broj za pojedinu odmjerenu novčanu kaznu u pravomoćnim predmetima koji su se vodili pred ŽsZg za primanje mita (čl. 293. KZ/čl. 347 KZ97) u razdoblju 2009.-2014.

Broj dnevnih iznosa (dnevnih dohodaka) izrečene sporedne novčane kazne	Ukupan broj izrečenih sporednih novčanih kazna
10	1
20	16
30	75
35	2
40	8
50	5
60	32
70	3
90	1
100	4
150	1
200	1
300	1
350	1
500	2

Izvor: Izrada autorice prema podacima koji su dobiveni provedenim istraživanjem

Iz prikazanih podataka u predmetnoj tablici proizlazi da je odmjereno i izrečeno najviše sporednih novčanih kazna od 30 dnevnih iznosa (49 %), a zatim slijede novčane kazne od 60 dnevnih iznosa (21 %). Zanimljivo je da su izrečene dvije sporedne novčane kazne u maksimalnom iznosu propisanom za kaznena djela iz koristoljublja, tj. od 500 dnevnih iznosa, a izrečena je i jedna od 350 dnevnih iznosa. Međutim ono što pobuđuje pozornost jest način odabira i izricanja sporedne novčane kazne. Kako se u svim predmetima radilo o presudama donesenima temeljem sporazuma stranaka, ni u jednoj odluci nije dano obrazloženje niti su navedene okolnosti koje su se cijenile prilikom odmjeravanja sporedne kazne. Okolnosti koje bi trebale biti vrednovane identične su kao i kod odmjeravanja novčane kazne, odnosno kazne zatvora (čl. 42. st. 3., odnosno čl. 47. KZ-a), a propisane su člankom 47. KZ-a, no s obzirom na to da presude ne sadrže obrazloženje, ne mogu se vidjeti ni okolnosti koje je sud uzimao u obzir prilikom izricanja sporedne novčane kazne niti kako ih je cijenio.¹⁵⁹

¹⁵⁹ U svim predmetima počinitelji su bili liječnici.

Istraživanjem se uočilo da je u proučavanim predmetima dolazilo do u najmanju ruku nelogičnosti i nedosljednosti, ako ne i nepravilnosti, prilikom izricanja sporedne novčane kazne. U predmetu Kov-Us-42/14¹⁶⁰ izrečena je sporedna novčana kazna od 20 dnevnih dohodaka (iznosa 2.666 kn) za primljeno mito od 5.660 kn, dok je u istom predmetu drugoj osobi izrečena sporedna novčana kazna od 60 dnevnih dohodaka (iznosa 20.040 kn) za primljeno mito od 2.320 kn,¹⁶¹ a trećoj osobi u istom predmetu izrečena je sporedna novčana kazna od 20 dnevnih dohodaka (iznosa 5.800 kn) za primljeno mito od 2.000 kn,¹⁶² pa se postavlja pitanje kriterija izricanja sporedne novčane kazne. Kako presude, nažalost, ne sadrže obrazloženja, to pitanje i dalje ostaje aktualno jer nisu navedene nikakve druge okolnosti koje bi se mogle dovesti u vezu s odlukom o sporednoj novčanoj kazni (način počinjenja i sl., iako je način počinjenja gotovo isti za sve počinitelje), pa se ne može zaključiti na koji su način te sankcije odmjerene i što je uzeto u obzir prilikom njihova odmjerenja.

Slično se zamjećuje u predmetu Kov-Us-16/14, u kojem je jednoj osobi bila izrečena sporedna novčana kazna od 20 dnevnih dohodaka (iznosa 6.680 kn) za primljeno mito od 21.000 kn,¹⁶³ drugoj osobi sporedna novčana kazna od 30 dnevnih dohodaka (iznosa 8.010,00 kn) za primljeno mito od 38.000 kn,¹⁶⁴ trećoj osobi u istom predmetu sporedna novčana kazna od 40 dnevnih dohodaka (iznosa 18.680 kn) za primljeno mito od 19.040 kn,¹⁶⁵ a četvrtoj osobi 60 dnevnih dohodaka (iznosa 20.040 kn) za primljeno mito od 13.499 kn.¹⁶⁶ Stvarno nije jasno kako je osobi koja je primila mito od 21.000 kn izrečena sporedna novčana kazna od samo 20 dnevnih dohodaka, osobi koja je primila mito od 38.000 kn od 30 dnevnih dohodaka, dok je osobi koja je primila mito u iznosu od 13.499 kn izrečena sporedna novčana kazna od 60 dnevnih dohodaka.¹⁶⁷

Takva se sudska praksa nastavlja i u predmetu Kov-Us-39/14, u kojem je sporedna novčana kazna od 30 dnevnih dohodaka (iznosa) izrečena trima osobama. Jednoj koja je primila mito od 880 kn (iznos sporedne novčane kazne bio je 12.000 kn),¹⁶⁸ drugoj koja je primila mito od 6.500 kn (iznos sporedne

---

¹⁶⁰ ŽsZg Kov-Us-42/14, str. 47.

¹⁶¹ *Ibid.*, str. 35.

¹⁶² *Ibid.*, str. 40.

¹⁶³ ŽsZg Kov-Us-16/14 od 3. travnja 2014. god., str. 46.

¹⁶⁴ *Ibid.*, str. 37.

¹⁶⁵ *Ibid.*, str. 42.

¹⁶⁶ *Ibid.*, str. 44.

¹⁶⁷ U tim je slučajevima sporedna novčana kazna izražena u dnevnim dohocima umjesto u dnevnim iznosima jer su kvalifikacije djela bile prema KZ97, pa se primjenjivao taj zakon, a ne KZ11, prema kojem se novčana kazna (glavna i sporedna) izriču u dnevnim iznosima.

¹⁶⁸ ŽsZg Kov-Us-39/14, str. 33.

novčane kazne u konačnici je bio 7.020 kn)¹⁶⁹ te trećoj koja je primila mito od 48.655,33 kn (iznos sporedne novčane kazne bio je 9.990 kn).¹⁷⁰

U predmetu Kov-Us-29/14 dolazi do još nelogičnijih rješenja. Jednoj osobi u tom predmetu izrečena je sporedna novčana kazna od 60 dnevnih dohodaka (iznosa 20.000 kn) za primljeno mito od 3.440 kn,¹⁷¹ drugoj osobi izrečen je isti broj dnevnih dohodaka (60 d. d. iznosa 14.000 kn) za primljeno mito od 32.133,46 kn,¹⁷² trećoj je osobi za sličan iznos primljenog mita od 38.816,00 kn izrečena sporedna novčana kazna od 150 dnevnih dohodaka (iznosa 35.000 kn),¹⁷³ a četvrtoj je osobi za primljeno mito od 5.000 kn izrečena sporedna novčana kazna od 20 dnevnih dohodaka (iznosa 6.000 kn),¹⁷⁴ pa u odnosu na prvospomenutu osobu, kojoj je za primljeno mito do 3.440 kn izrečena sporedna novčana kazna od 60 dnevnih dohodaka, uistinu nije jasno koji su kriteriji izricanja ove sankcije.

S obzirom na to da ni u jednom ovdje navedenom i analiziranom predmetu u kojima je upozoreno na nelogičnosti prilikom izricanja sporedne novčane kazne nije bila izrečena sigurnosna mjera zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti, odnosno, prema sada važećem Kaznenom zakonu, zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti (čl. 71. KZ-a), izražava se sumnja da se na neki način to neizricanje sigurnosnih mjera željelo kompenzirati izricanjem sporednih novčanih kazna. Međutim to je samo sumnja koja se s obzirom na trenutačno dostupne podatke, nažalost, sa znanstvenog stajališta ne može ničim provjeriti, a kamoli potvrditi.

Treba se osvrnuti i na dva predmeta u kojima je osuđena po jedna osoba, tj. nije se radilo o zbirnim predmetima, ali je u oba predmeta također donesena presuda temeljem sporazuma stanaka. U predmetu K-Us-36/13¹⁷⁵ bilo je primljeno mito u iznosu od 54.990,00 kn, za što je bila izrečena djelomična uvjetna osuda,¹⁷⁶ uz koju je bila izrečena i sporedna novčana kazna od 300 dnevnih dohodaka. U drugom predmetu K-Us-33/12 bila je izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i tri mjeseca, sporedna novčana kazna u maksimalnom iznosu od 500 dnevnih dohodaka i sigurnosna mjera zabrane obavljanja zvanja djelatnosti ili dužnosti, što je ujedno bio i jedini slučaj u kojem je ta sigurnosna mjera bila izrečena, za primljeno mito od čak 600.000,00 kn.

---

¹⁶⁹ *Ibid.*, str. 31.

¹⁷⁰ *Ibid.*, str. 45.

¹⁷¹ ŽsZg Kov-Us-29/14 od 28. svibnja 2014. god., str. 34.

¹⁷² *Ibid.*, str. 45.

¹⁷³ *Ibid.*, str. 38.

¹⁷⁴ *Ibid.*, str. 42.

¹⁷⁵ ŽsZg K-Us-36/13 od 27. rujna 2013. god.

¹⁷⁶ Djelomična uvjetna osuda u trajanju od 11 mjeseci neuvjetovano te godina i jedan mjesec uvjetno s vremenom provjeravanja tri godine.

Iznosi primljenog mita varirali su od 600,00 kn do 600.000,00 kn. U predmetu Kov-Us-42/14 iznos mita varirao je od 2.000,00 kn pa do 322.165,04 kn;¹⁷⁷ u predmetu Kov-Us-16/14 od 960,00 kn do 38.816,00 kn; u predmetu Kov-Us-29/14 od 600,00 kn do 38.816,00 kn; u predmetu Kov-Us-28/14¹⁷⁸ od 880,00 kn do 32.084,21 kn; u predmetu Kov-Us-39/14 od 880,00 kn do 78.106,41 kn.¹⁷⁹

Slijedom iznesenog nameće se pitanje bi li bilo više izrečenih sigurnosnih mjera zabrane obavljanja zvanja djelatnosti ili dužnosti, tj. danas zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, da je u svim postupcima u kojima je bila donesena presuda temeljem sporazuma stranaka bio proveden „regularni“ kazneni postupak. Nažalost, na to se pitanje sa znanstvenog stajališta ne može dati odgovor.

5. ZAKLJUČAK

Problematika izricanja sporedne novčane kazne ostala je podzastupljena u hrvatskoj stručnoj i znanstvenoj literaturi, a ta je kazna od znatnog utjecaja na počinitelja jer se njezinim izricanjem i izvršavanjem počinitelja kažnjava višestruko. Stoga se željelo razmotriti koji su razlozi i kriteriji njezina izricanja, tj. kada se, kako i zašto izriče te koje su okolnosti relevantne za njezino izricanje. S tim je ciljem provedeno istraživanje analizom podatka DZS-a te istraživanje na četiri županijska suda – u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu – za kaznena djela primanja mita u kojima je bila izrečena sporedna novčana kazna u razdoblju od 2009. do 2014.

Prema analiziranim podacima DZS-a utvrđeno je da se dogodio znatan porast izrečenih sporednih novčanih kazna 2014. godine, kada ih je izrečeno 337, odnosno sporedna novčana kazna bila je izrečena u 2 % od ukupnog broja osuđenih punoljetnih počinitelja. Sličan broj sporednih novčanih kazna bio je izrečen 2009. godine, kada je sporedna novčana kazna izrečena za 277 počinitelja kaznenih djela, što je iznosilo 1 % od ukupno osuđenih počinitelja, dok se u preostalim godinama (2010., 2011., 2012., 2013.) taj postotak kretao od 0,3 do 0,7 %. O tome što je uzrok takvoj situaciji, tj. zašto je zabilježen znatan porast izrečenih sporednih novčanih kazna 2014. godine, može se samo nagađati.

Istraživanjem provedenim na USKOK-ovim sudovima uočeno je da je sporedna novčana kazna bila izrečena u predmetima u kojima je bila donesena

---

¹⁷⁷ U tom je slučaju bila izrečena sporedna novčana kazna u iznosu od 500 dnevnih iznosa.

¹⁷⁸ Presuda ŽsZg, Kov-Us 28/14 od 29. svibnja 2014. god.

¹⁷⁹ U tom je slučaju bila izrečena i sporedna novčana kazna od 200 dnevnih iznosa.

presuda temeljem sporazuma stranaka za navedeno kazneno djelo. Ono što dodatno budi pozornost jest da su sve te presude donesene 2014. godine te da se u većini predmeta radi o zbirnim predmetima u kojima je bilo osuđeno od 25 do 42 osobe. Kako se radilo o presudama temeljem sporazuma stranaka, nijedna presuda nije sadržavala obrazloženje iz kojeg bi se moglo nešto zaključiti o načinu i razlozima izricanja sporedne novčane kazne, kao što se ništa nije moglo zaključiti ni o kriterijima za njezino izricanje. Stoga se otvaraju brojna pitanja zašto je tome tako. Je li možda izricanje sporedne novčane kazne supstitut, tj. kompenzacija, za neprovođenje postupka (donošenjem presuda temeljem sporazuma stranaka) i neizricanje drugih sankcija (npr. sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti), koje bi vrlo vjerojatno bile izrečene da je postupak proveden.

Iz komparativnog prikaza proizlazi da u njemačkom kaznenopravnom sustavu svako izricanje sporedne novčane kazne mora biti posebno obrazloženo jer se izricanjem ne smije prekoračiti mjera krivnje, dok u slovenskom sustavu postoji obvezno kumulativno izricanje sporedne novčane kazne uz kaznu zatvora za pojedina kaznena djela, što je u konačnici dovelo do nekih nelogičnih rješenja.

Iz cjelokupnog provedenog istraživanja proizlazi da ne postoje jasni i definirani kriteriji izricanja novčane kazne kao sporedne u hrvatskom kaznenom pravu pa se smatra da bi *de lege ferenda* trebalo zakonom utvrditi i propisati jasne kriterije i uvjete primjene i izricanja sporedne novčane kazne.

Unatoč svemu ipak se došlo do nekih relevantnih spoznaja i u tom se kontekstu predlaže razmatranje uvođenja ograničenja izricanja sporedne novčane kazne uz uvjetnu osudu ili rad za opće dobro te se predlaže da se polazi od restriktivnog tumačenja zakona u pravcu da se sporedna novčana kazna može izreći jedino uz (bezuwjetnu) kaznu zatvora. Razlog je to što se ne smatra potrebnim uz uvjetnu osudu kao glavnu kaznu izricati još i novčanu kaznu kao sporednu jer izricanje uvjetne osude upućuje na to da se radi o lakšem kaznenom djelu, pa je s aspekta načela razmjernosti upitno hoće li takva kazna odgovarati mjeri krivnje počinitelja, tj. pravilno odražavati njegovu krivnju, to više ako se ima na umu da se sporednom novčanom kaznom pojačava djelovanje, tj. punitivni karakter, glavne kazne. Ograničenje bi se trebalo razmotriti i iz još jednog razloga, jer je uz uvjetnu osudu moguće izreći posebne obveze naknade, odnosno popravljivanja štete, koje sadržajno mogu obuhvaćati financijski aspekt, tj. sadržaj sporedne novčane kazne.

Trebalo bi preispitati opravdanost i valjanost postojećeg modela, koji dopušta izricanje sporedne novčane kazne u presudama donesenima temeljem sporazuma stranaka koje ne sadrže obrazloženje te predvidjeti ili da presude u kojima je izrečena sporedna novčana kazna moraju sadržavati obrazloženje u kontekstu razloga njezina izricanja ili jednostavno zabraniti mogućnost njezina izricanja prilikom sklapanja nagodbe, tj. donošenja presuda temeljem

sporazuma stranaka (koje ne sadrže obrazloženje). Rečeno je predloženo radi mogućnosti valjanog ocjenjivanja je li takva nagodba u skladu sa zakonom (tj. zakonima), odnosno je li u skladu s proklamiranim načelima krivnje i kažnjavanja. U situacijama kada je sklopljena nagodba, odnosno donesena presuda temeljem sporazuma stranaka sukladno čl. 361. ZKP-a, a u kontekstu rečenog (izrečene sporedne novčane kazne), trebalo bi se postupati na način da se preispituje takav sporazum te provjeriti je li njezino prihvaćanje u skladu sa svim načelima i pravilima o odmjeravanju kazne. U suprotnom bi trebalo utvrditi da njezino „*prihvaćanje nije u skladu s odmjeravanjem kazne...*“ (čl. 361. st. 3. ZKP-a), temeljem čega bi se otvorila glavna rasprava i proveo redoviti postupak (čl. 361. st. 4. ZKP-a). Nevezano za prijedloge *de lege ferenda*, smatra se da je sud u obrađenim slučajevima u ovom radu trebao jednako tako postupiti jer je u gotovo svim predmetima sporedna novčana kazna izrečena uz rad za opće dobro ili uvjetnu osudu te preispitati valjanost takva sporazuma i temelje i razloge izricanje sporedne novčane kazne.

Predlaže se i razmatranje mogućnosti uvođenja njezina izricanja za neka druga kaznena djela čije posljedice teško pogađaju ljude, društvo ili okoliš, a ne samo za ona počinjena iz koristoljublja. Razlog su moguća reparacija nanesene štete te otklanjanje posljedica, osobito u situaciji kada je izrečena kazna zatvora, a kada bi se, da je izrečena uvjetna osuda, izrekle posebne obveze popravljivanja ili naknade štete, odnosno povrata u prijašnje stanje (*restitutio in integrum*). Nije na odmet razmisliti i o mogućnosti njezina izricanja kao sporedne za kaznena djela za koja je novčana kazna propisana kao jedina kazna (k. d. protiv časti i ugleda) u situacijama kada je djelo počinjeno iz koristoljublja (možda čak i kada postoje teške posljedice za oštećenika, gubitak posla i sl.) upravo iz razloga što se tom kaznom počinitelja želi dodatno kazniti jer je svojim postupanjima iskazao pohlepu za materijalnim koristima te je radi ostvarenja tog cilja postupao protupravno.

Stoga se opet ističe da se smatra uputnim odrediti jasne i decidirane kriterije za izricanje sporedne novčane kazne (koji bi se trebali propisati Kaznenim zakonom), da se onemogućí njezino izricanje uz uvjetnu osudu ili rad za opće dobro na slobodi, da se predvidi mogućnost njezina izricanja i za druga kaznena djela, a ne samo ona počinjena iz koristoljublja, pa čak i da se razmotri mogućnost njezina izricanja za kaznena djela za koja je novčana kazna propisana kao jedina kazna.

Nažalost, zbog nedostatnih podataka pribavljenih istraživanjem u ovom radu i zbog nepostojanja obrazloženja presuda, ne može se pravnoznanstveno odgovoriti na neka uočena pitanja – kada se, zašto i pod kojim uvjetima izriče sporedna novčana kazna u kaznenim predmetima u Hrvatskoj te koje su okolnosti od važnosti za njezino izricanje, tako da te nedoumice i pitanja ostaju otvorenima za daljnja istraživanja.

Summary

A FINE AS SUPPLEMENTARY PUNISHMENT IN CROATIAN CRIMINAL LAW AND JURISPRUDENCE WITH SPECIAL FOCUS ON ITS IMPOSITION IN PROCEEDINGS CONDUCTED FOR THE CRIMINAL OFFENCE OF ACCEPTING A BRIBE

A fine imposed as supplementary punishment has a marked punitive character. It has been observed that, in spite of its sparse treatment in the Croatian legal literature, from a few years ago its application has become more frequent in the jurisprudence of the Croatian courts, which sets a new trend. The aim of the research conducted by analysing the data of the Croatian Bureau of Statistics and by examining final judgments rendered in cases concerning the criminal offence of accepting a bribe conducted at four county courts in Osijek, Rijeka, Split and Zagreb from 2009 to 2014 was to establish the frequency and criteria for imposing a fine as supplementary punishment, and to discover the relevant reasons and circumstances for its imposition. The paper also takes a comparative approach by presenting the regulation of legislative solutions in Slovenia and Germany, in order to understand the manner of regulating fines (imposed as supplementary punishment), and the existing models and systems for their imposition, in other words, whether the classical model, a day-fine system, or perhaps a third model is used.

Keywords: fine, fine as supplementary punishment, passive bribery, corruption